

DOPISNIKI GLEDALIŠKEGA LISTA DRAME SNG V TUJINI:

MIKOLAJTIS ZIEMOWIT, Warszawa, za Poljsko;

Dr. MIROSLAV PAVLOVSKY, Brno, za Češkoslovaško;

OSSIA TRILLING, London, za Anglijo in Francijo;

Dr. FRIEDRICH LANGER, Wien, za Avstrijo;

Dr. PAUL-HEBERT APPEL, München, za Zahodno Nemčijo in

Dr. GERHARD WOLFRAM, Berlin, za Nemško demokratično republiko.

Gledališki list Drame Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani. Lastnik in izdajatelj Slovensko narodno gledališče Ljubljana. Urednik **Lojze Filipič**. Osnutek za naslovno stran: **Vladimir Rjavec**. Izhaja za vsako premiero. Naslov uredništva: Ljubljana, Drama SNG, poštni predal 27. Naslov uprave: Glavno tajništvo SNG, Ljubljana, Cankarjeva 11. Tiska tiskarna Časopisno-založniškega podjetja »Slovenski poročevalci«, Ljubljana. Redakcija 5. številke XXXVII. letnika (sezona 1957/58) je bila zaključena 16. novembra, tisk pa je bil končan 12. decembra 1957.

GLEDALIŠKI LIST
DRAME
SLOVENSKEGA
NARODNEGA GLEDALIŠČA
LJUBLJANA
SEDEMINTRIDESETI LETNIK
SEZONA 1957/58 — ŠTEV. 5—7
WILLIAM SHAKESPEARE
UKROČENA TRMOGLAVKA

JACINTO BENAVENTE
BRANKO MIKLAVC
KRIŠPIN IN CURLO
KRSTNA UPRIZORITEV

UKROČENA TRMOGLAVKA

(THE TAMING OF THE SHREW)

POSLOVENIL OTON ZUPANČIČ

Del okvirne zgodbe prevedel po »The Taming of a Shrew« Janko Moder.

Režiser in scenograf: ing. arch. **VIKTOR MOLKA**. Akad. slikar

kostumov: **ALENKA BARTL-SERŠA**. Lektor: prof. dr. **ANTON BAJEC**. Scenska glasba: **MARIJAN VODOPIVEC**.

OSEBE

V okvirni zgodbi:

Knez	JOŽE ZUPAN
Krištof Suk, kotličkar	JURE SOUČEK
Krčmarica	MILEVA UKMARJEVA
Paž	DUŠAN ŠKEDL
Prvi igralec	FRANCE PRESETNIK
Prvi lovec	STANE ČESNIK
Drugi lovec	RUDI KOSMAČ
Prvi sluga	LOJZE ROZMAN
Drugi sluga	POLDE BIBIČ
Tretji sluga	VINKO PODGORŠEK

V komediji:

Baptista, bogat plemič iz Padove	FRANCE PRESETNIK
Vincenzio, star plemič iz Pize	JANEZ CESAR
Lucentio, Vincenzijev sin	DANILO BENEDIČIČ
Petrucchio, plemič iz Verone	MAKS FURIJAN
Gremio	BORIS KRALJ
Hortensio } Biankina snubca {	JANEZ ROHAČEK
Tranio }	ANDREJ KURENT
Biondello } Lucentijeva služabnika	BRANKO MIKLAVČ
Curtis }	POLDE BIBIČ
Grumio } Petruccijeva služabnika {	DRAGO MAKUC
Šolmašter }	ALEKSANDER VALIČ
Katarina } Baptistovi hčeri {	VIKA GRILOVA
Bianka }	DUŠA POČKAJEVA
Vdova	MAJDA POTOKARJEVA
Krojač	HELENA ERJAVČEVA
Lepotičar	ANTON HOMAR
Nataniel	RUDI KOSMAČ
Filip	LOJZE ROZMAN
Joža	MARIJAN BENEDIČIČ
Miklavž	VINKO PODGORŠEK
Služabnik pri Baptisti	BRANKO STARIČ
	ALBERT RANER

Baptistovi in Petruccijevi služabniki.

Godi se nekaj v Padovi, nekaj v Petruccijevem selskem dvorcu. Kostume izdelala gledališka krojačnica pod vodstvom **Eli Rističeve** in **Staneta Tančka**. Inspicijent: **Marijan Benedičič**. Razsvetljava: **Vili Lavrenčič**, **Lojze Vene**. Odrski mojster: **Vinko Rotar**. Masker in lasuljar: **Anton Cecič**.

EKSPERIMENTALNA REPERTOARNA SKUPINA DRAME SNG

FRED DENGHER

MINUTO PRED DVANAJSTO

Monodrama v treh dejanjih

Prevedel

BRUNO HARTMAN

Režija in scena:

MILE KORUN

Kostumi:

MIJA JARČEVA

Lektor:

prof. BRUNO HARTMAN

Marija Bornemann, snažilka **ELVIRA KRALJEVA**

Kraj: zahodnonemško mesto

Čas: sedanost

Prizorišče: malomeščanska kuhinja

Kostume izdelala gledališka krojačnica pod vodstvom **Eli Rističeve**

Inspicent: **Branko Starič**

Odrski mojster: **Vinko Rotar**

Razsvetljava: **Vili Lavrenčič**

Lojze Vene

Odmor po 2. dejanju

I.

KRIŠPIN IN CURLO

JACINTO BENAVENTE — BRANKO MIKLAVC:

Poslovenil O. Zupančič

Krišpin BRANKO MIKLAVC

II.

BRANKO MIKLAVC:

TRI PANTOMIME

Curlo — Slikarji — Mislec

Pantomime izvaja BRANKO MIKLAVC

Flavto solo igra BORIS ČAMPA

Režija in scena: ing. arch. VIKTOR MOLKA

Akad. slikar kostumov: ALENKA BARTL-SERŠEVA

Kostume izdelala gledališka krojačnica pod vodstvom Staneta Taneka

Inspicent: Marijan Benedičič Razsvetljava: Vili Lavrenčič, Lojze Vene

Odmor po prvem delu

CURLO

Umirajočemu vrne hudič moč v zameno za dušo. Čista sreča je kratka, strasti ga ovladajo, užitki, sla in oblast. Kesanje je prepozno, ura pride in hudič vzame plačilo.

SLIKARJI

Deset raznih slikarjev riše. Vsak po svojem temperamentu, vsak svoj svet.

Stari, globoki in razumevaljoči — lahkotni in svetli — obtožujoči, jedki in porogljivi — dobri, tihi in nežni — slikar zemlje, morja, dreves in neba — mrzli, razumski — slikar smeha — slikar elegance in lepote — kubist, razstavljaec — dekadent, prazni, naveličani, brezmočni.

MISLEC

Človek sam v neskončnem in strašnem vesolju. Njegova misel sprašuje in išče.

Breme zavesti in spoznanj.

Borba za rešitev. Vzpenjanje.

Nedosegljivi vrh.

Nova groza in novi napor misli.

Razkrivanje svetlobe in duha v človeku, lepote in globine v vesolju. Zavest vrednosti našega bivanja.

B. M.

FERDO KOZAK

(1894-1957)

Nenadna smrt je po zavratni bolezni 8. decembra 1957 iztrgala slovenskega književnika, kulturnega delavca in revolucionarja dr. Ferda Kozaka iz slovenskega javnega življenja, sodelavca novega slovenskega življenja še pri polni ustvarjalni moči. S Ferdom Kozakom sta tudi slovensko gledališče in slovenska dramatika izgubila svojega oblikovalca in soustvarjalca posebne kvalitete in spremljevalnega sodelovanja. Nenadna smrt Ferda Kozaka pomeni zato hkrati za slovensko gledališče veliko in nepričakovano izgubo.

Ferdo Kozak se je rodil dne 28. oktobra 1894 v Ljubljani in je v svojem rodnem mestu obiskoval ljudsko šolo in gimnazijo. Ze zgodaj je začel pisateljovati in se počutil toli svoboden književnik, da je še pred maturo podvzel potovanje v Pariz, po povratku iz metropole evropske svobode po tedanjem pojmovanju pa je s svojimi potovanji (ko ga je zajel plaz revolucionarnega vala oblikujočega se jugoslovanskega kulturnega in političnega preporoda) nadaljeval v nasprotni smeri: obiskal je jugoslovanske pokrajine v habsburški monarhiji in na Balkanu ter temu obisku priključil še ogled Albanije. Med prvo svetovno vojno so ga mobilizirali, nekaj časa se je mudil na frontah, hkrati pa maturiral. Po prehodnih mesecih prevrata 1918 je študiral na vseučilišču v Pragi in je onod 1922 promoviral iz slovanske slovenske zgodovine. Ko je nekaj časa služil kot bibliotekar v Beogradu in Ljubljani v Narodnih knjižnicah in Narodnem muzeju v Ljubljani, je postal gimnazijski profesor v Ljubljani.

V tej službi ga je zalotila druga svetovna vojna in ga je na mah postavila v središče dogajanja slovenskega podtalnega revolucionarnega gibanja, ko sta sili osi pregazili na odpor nepripravljene javne čilnce predaprilske Jugoslavije. Ferdo Kozak je na ustanovnem

sestanku Osvobodilne fronte zastopal slovenske kulturne delavce in obdržal svoj mandat v plenumu, dokler ga niso 1942 fašistični okupatorji odgnali v Italijo, da bi ga izločili iz slovenskega revolucionarnega gibanja. Po vojaškem zlomu Italije 1943 je odšel v Bari, kjer je kot član jugoslovanske misije opravljal v tamošnjem zbirališču Slovencev važno politično in kulturno delo. Še pred koncem vojne se je vrnil v Slovenijo na tedaj že osvobojeno ozemlje in postal načelnik oddelka za prosveto pri Slovenskem narodnem osvobodilnem svetu. Po osvoboditvi je postal v prvi slovenski vladi, sestavljeni v Ajdovščini, minister za prosveto; kot izvoljeni republiški poslanec je ves čas pripadal Ljudski skupščini LRS, ki ji je bil nekaj časa predsednik, v zadnjem času pa podpredsednik.

Ta zunanji obris življenja Ferda Kozaka nam označuje okvir za njegovo plodno delo, ki ga je ves čas razvijal kot slovenski kulturni delavec, pisatelj in revolucionar. V dveh prelomnicah v zgodovini slovenskega naroda je stal kot revolucionarni sodelavec v ospredju tistih dveh gibanj, ki sta v prvem delu našega stoletja docela preoblikovali slovensko življenje. Tik pred prvo svetovno vojno se je priključil revolucionarnemu jugoslovanskemu preporodnemu gibanju, ki je v odločilnem trenutku slovenske zgodovine zavrglo vse življenje slovenskega naroda kot oklep objemajočo suženjsko mentaliteto nedržavnega naroda in odpiralo perspektive slovenske svobode v državni skupnosti ostalih jugoslovanskih narodov. To gibanje je Ferdu Kozaku izoblikovalo njegovo duševno fizionomijo mladostne dobe in mu hkrati nudilo vse možnosti svobodnega razgleda o kulturni in politični bodočnosti slovenskega naroda, ki mu je za stalno ostala usmerjalna podstat njegove publicistične delavnosti v obdobju med obema vojnama.

Toda to obdobje — tako bogato političnih metamorfoz, izdajstev načel in dokumentov kulturnega siromaštva ljudi na odgovornih pozicijah političnih voditeljev — ni prineslo rešitve slovenskemu problemu, kakor so ga iskali slovenski mlajši izobraženci in je samo zanetilo odpor proti izrabljevalcem in izkoriščevalcem nazovi demokracije politične in kulturne svobode. Ferdo Kozak je bil med tistimi slovenskimi razumniki, ki so v razvrvanih letih nacistične in fašistične ekspanzije iskali in našli stik z zastopniki levičarske politične orientacije, se povezali z njimi miselno in duševno ter v tej zvezi iskali povoljne zagotovitve za novo kulturno, gospodarsko in politično usmeritev slovenskega naroda. Ferdo Kozak je ta prevrat v miselnosti slovenskega naroda pripravil kot odkriti pristaž nove orientacije v svojih publicističnih prispevkih, ki so povečini izhajali v mesečni reviji »Sodobnost« v njegovi redakciji in ki so danes važen zgodovinski dokument ne samo za zgodovino slovenskega naroda, temveč kot dokument za iskanje nove poti pri majhnem narodu, ves čas njegovega življenja uklenjenem med hrepenenjem po umski in duševni svobodi ter med bridko realnim vsakdanjim življenjem dovoljenega in nedovoljenega, možnega in nemožnega, sproščenega in zatiranega.

Ce smo med pisateljskimi prispevki Ferda Kozaka kulturnemu bogastvu slovenskega naroda v prvi vrsti navedli njegov publicistični donos, smo to storili zategadelj, da to njegovo delavnost posebej poudarimo, ker pomeni v razvoju slovenske publicistike neko razvojno stopnjo in nadaljuje to zvrst v ravni črti od publicistike socialističnega Dermote. Nočemo pa pri tem preiti ostale pisateljske delavnosti Ferda Kozaka, ki se je peresa zelo zgodaj oprijel in ga ni izpustil do konca

svojega življenja. Ne mislimo pri tem na njegovo delavnost kot časnikar, ki se ji je posvetil v dveh kratkih časovnih razmakih svojega življenja, temveč na njegovo leposlovno ustvarjalno pisateljsko delavnost, ki se ji je posvetil že v mladih letih. V času do prve svetovne vojne je napisal vrsto črtic, novel in kratkih povesti, ne da bi jih bil zbral in izdal v knjigi, morda zato, ker jih je imel za začetniške. V knjigi je 1954 izdal leposlovne spise, ki so obsežni v naslovu »Od vojne do vojne«. V prvih letih med obema vojnama je pisal pesmi, ki jih ni zbral v knjigi, četudi do neke mere izdajajo prefinjeno čustveno podobo svojega poeta v poetični stvarnosti tedanjega časa. Morda je marsikaj tega gradiva ostalo še v njegovih miznicah, nedvomno pa je mnogo svojih načrtov, zlasti v prozi (roman iz prve svetovne vojne itd.), odnesel s seboj. Pač pa je izdal v knjigi »Popotoval sem v domovino« 1955 svoje spomine na konfinacijo v Italiji in v knjigi »Članki in zapiski« 1953 zbral nekaj člankov svoje publicistične delavnosti, med katerimi se pretežni del nanaša na čas zadnjih let pred drugo vojno.

Že v mladih letih pa je Ferda Kozaka s čudovito silo pritegnilo k sebi gledališče. V času njegovih dijaških let je slovensko osrednje gledališče v Ljubljani s krčevitim naporom svojih igralcev iskalo stopnji svojega razvoja primerni odrski izraz. Raven gledališkega občinstva se je začela dvigati in kljub temu, da so prenekateri obiskovalci iskali v njem še vedno samo zabave, so izvirna dela Cankarja, Kristana, Finžgarja in Meška zahtevala in izpodbujala razvitejši okus in dojemanje. Prav tako so se trudili zlasti mladi slovenski igralci Nučič, Skrbinšek itd. z Verovškom na čelu, da dvignejo raven hrama gledališke umetnosti. V tem času, polnem preosnove in iskanja novih poti, je bil z našim gledališkim dogajanjem v stalni zvezi Ferdo Kozak, potem ko je že kmalu začel obiskovati dramatično šolo Milana Skrbinška in nekaikrat pri njenih produkcijah celo nastopil kot igralec.

Ozki stik z gledališkim delom v Ljubljani pa ni bil namenjen temu, da bi se posvetil odru kot igralec, temveč ga je mladi spremljevalec gledališča uporabljal le za podrobnejšo seznanitev z gledališkim življenjem in njegovimi posebnostmi. Že zgodaj je bral dramatike in — kakor sam pripoveduje — je bil njegov ljubljenelec Avgust Strindberg. Po pobudah, ki jih je črpal iz dramatskih del tega svojega vzornika, in ob zgodbah, ki mu jih je posredovala lastna vzplamtela mladostna pisateljska fantazija je napisal v času pred prvo svetovno vojno vrsto enodejank, tridejansko Ibsenovo dramo »Tujec« in protivojno štiridejansko »Vojna«. Od njegovih prvih enodejank je igralski in literarni krožek pri Milanu Skrbinšku uprizoril enodejanko »O polnoči«, enodejanko »Velikomestna komedija« pa je uprizorilo Slovensko gledališče v Ljubljani ob 50-letnici Narodne čitalnice v Ljubljani. Medtem ko uprizoritev prve enodejanke ni prinesla večjega razburjenja, je vzbudila uprizoritev »Velikomestne komedije« pravi poplah in ogorčenje med obema meščanskima taboroma v slovenski prestolnici. Mladega dramatika je skušal zaščititi delavski dnevnik, ki je objavil vse besedilo enodejanke, kritik in dramatik Etbin Kristan pa mu je napisal izpodbudno kritiko, češ da smo dobili dramatika, s katerim bo treba še resno računati. Tako je pomenila uprizoritev prve Kozakove enodejanke v poklicnem gledališču ob hkratnem uveljavljanju Cankarjeve in Kristanove dramatike predor najmlajše slovenske dramatike, ki je obenem zaključevala nekdanjo čitalniško dobo z njenimi diletantskimi nastopi in hinavsko malomeščansko moralo.

Med obema vojnama je spočetka pisatelj nadaljeval z dramatičnimi poizkusi in je napisal nekaj prizorov in enodejanko »Velika noč«. Družbene razmere v državi v tem obdobju in posebnostno slovensko življenje so ga navdihnile k veseli slovenski zgodbi »Kralj Matjaž«, ki bi naj na satirični način razgalila podobo majhnega slovenskega življenja v njegovih značilnih malomeščanskih razmerah. Komedijski »Profesor Klepec« naj bi pokazala in satirično osvetlila življenje slovenskega izobraženca v zadohlem vzdušju pred drugo vojno. Uprizorili so jo v Drami Narodnega gledališča v Ljubljani v sezoni 1939-40 in so jo, potem ko jo je pisatelj predelal, vnovič uprizorili po vojni. V tem pa je Kozaku dozorevala obširna snov iz slovenskega meščanskega življenja, ko je napisal dramo »Lepa Vida« (prvič so jo uprizorili v Ljubljani v sezoni 1940-41 v slovenskem osrednjem gledališču), ki je pozneje pri ponovni uprizoritvi po vojni dobila naslov »Vida Grantova«. Obe igri sta izšli v knjigi. S svojo dramatikom zrelih let je Ferdo Kozak skušal podati po eni strani satiro slovenskega življenja v razmerah, kakršne je rodilo politično izživeljanje slovenskega meščanstva med obema vojnama nakljub podobam in priložnostim, ki so si jih čarali v svoje duševno doživljanje nekateri slovenski sanjači, po drugi strani pa je v dramski trilogiji želel pokazati obraz slovenskega pridobitnega meščanstva z usodami njegovih protagonistov, kakor jih tragično oblikuje življenje. Toda docela je napisal samo dramo o Vidi Grantovi, medtem ko je tretje drame, ki naj bi se imenovala »Punčka« napisal le nekaj prizorov.

Praktično je imel Ferdo Kozak posla z gledališčem v zimi 1918-19, ko je bil nekaj časa gledališki tajnik. Pozneje je napisal to ali ono gledališko poročilo, ko je poročal v slovenske liste o gledališkem dogajanju v Beogradu in obratno pozneje v srbsko revijo o slovenskem gledališču. Izkušnje iz gledališkega življenja, ki ga je opazoval ves čas do druge svetovne vojne, so mu v času, ko je bil minister prosvete LRS, v sodelovanju z drugimi gledališkimi sodelavci, omogočile uresničitev načrta o organizaciji slovenskih gledališč po osvoboditvi. Preureditev slovenskega gledališkega življenja po letu 1945 je v načelnem smislu njegovo delo in obsega tudi ustanovitev Akademije za igralsko umetnost v Ljubljani kot glavnega slovenskega pedagoškega igralskega središča. Pri oblikovanju slovenskega povojnega gledališkega življenja je pokazal Ferdo Kozak svoje teoretsko in praktično znanje o gledališču, hkrati pa vso svojo veliko ljubezen do slovenskega gledališča kot umetnostne ustanove v pravem smislu besede v celotnem življenju slovenskega naroda. Zato slovensko gledališče zlasti žaluje za Ferdom Kozakom kot velikim njegovim ljubiteljem, spodbudnikom in pospeševalcem!

jt

SHAKESPEAROVA UKROČENA TRMOGLAVKA

Malokatera gledališka igra svetovnega dramskega slovstva črpa po snovi in obliki iz tako različnih virov, družijo v sebi tako heterogene elemente, ter doživlja toliko in tako nasprotujočih si predelav in interpretacij — kot Shakespeareova komedija »Ukročena trmoglavka«.

Anekdotična snov komedije je prastara in vedno znova obravnavana v najrazličnejših variantah: v številnih novelah, pripovedkah in pravljicah, v latinski književnosti pri Plautu, nato v francoski srednjeveški farsu in pri Hansu Sachs. Zgodovinski viri zlasti omenjajo Ariostovo predelavo Plautove komedije »Gli Suppositi« — »Podtaknjenci«, in komedijo neznanega angleškega pisca z naslovom »A pleasant conceited historie called the taming of a Shrew«, ki je izšla v Londonu okoli leta 1592.

William Shakespeare je »Ukročeno trmoglavko« napisal leta 1595 kot svoje sedmo odrsko delo. Evidentno je, da se je snovno naslonil na prej navedeno gradivo, zlasti na omenjeno anonimno komedijo, a tudi na zbirko novel Richarda Edwardsa: »The waking mans Dreame«, ki je izšla v Londonu leta 1570. Na anonimno komedijo o ukročeni trmoglavki se je Shakespeare naslonil tudi formalno dramaturško: po njej je povzel prolog in okvir, ki pa ga ni razvil do konca. Okvirna zgodba je ostala v Shakespeareovi komediji, kakršna nam je ohranjena v Folio izdaji iz leta 1623, okrnjena, saj se v teku komedije kratko in malo izgubi.

Za slovstvene zgodovinarje in za režiserje predstavlja ta Shakespeareova nedoslednost doslej nerazjasnjen dramaturški in uprizoritveni problem. Komedija namreč vsebuje tri snovne elemente: prolog, ali točneje okvir, se pravi Sukovo zgodbo, dalje Biankino zgodbo in končno Katarinino zgodbo. Medtem ko sta Biankina in Katarinina zgodba prepleteni in zgneten v organsko celoto in v zaključeno komedijsko dejanje, pa obvisi okvirna zgodba v zraku, princip gledališča v gledališču je prelomljen, brez zaključka.

Shakespeareologi razlagajo in utemeljujejo pisateljevo nedoslednost na različne načine. Nekateri pripisujejo pomanjkljive komedije dejstvu, da je »Ukročena trmoglavka« prvič izšla v tisku šele po Shakespeareovi smrti (v Folio izdaji, leta 1623), torej brez avtorjeve kontrole, zaradi česar naj bi jo natisnili okrnjeno in nepopolno.

Drugi so zopet mnenja, da je Shakespeare potreboval igralce, ki so nastopili v prologu oziroma v okvirni zgodbi, pozneje za druge osebe, in da je torej kot gledališki praktik in režiser kratko in malo igralce polagoma umaknil in jim v teku komedije dodelil nove vloge v Biankini in Katarinini zgodbi. Prepisovalci in tatovi odrskih besedil so potemtakem »Ukročeno trmoglavko« zabeležili po taki uprizoritvi in nam jo — okrnjeno — posredovali v natisu.

Tretja razlaga meni, da se je zdelo Shakespeareu nepotrebno, nadaljevati okvirno zgodbo, kakor hitro je stekla in gledalce pritegnila glavna komedijska zgodba.

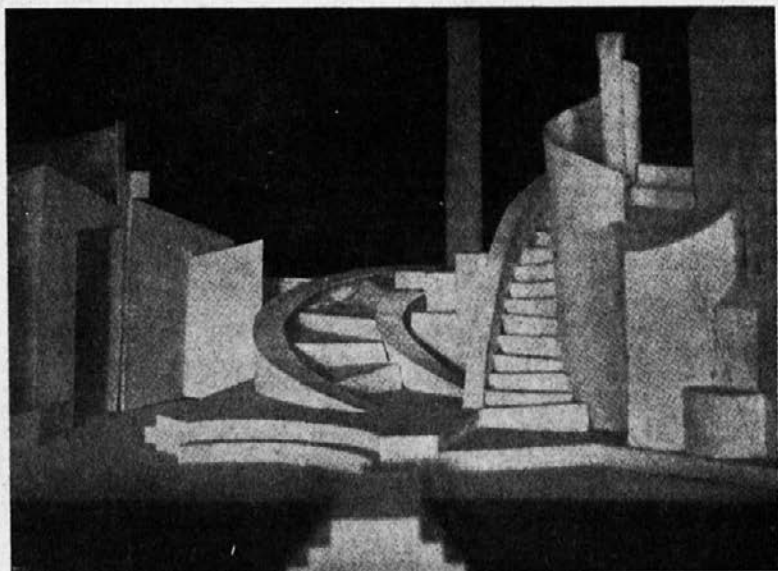
Kakorkoli že, »Ukročena trmoglavka« v verziji, kakršna nam je ohranjena, predstavlja svojevrsten uprizoritveni problem. Zaradi tega so komedijo uprizarjali in jo uprizarjajo zelo različno.

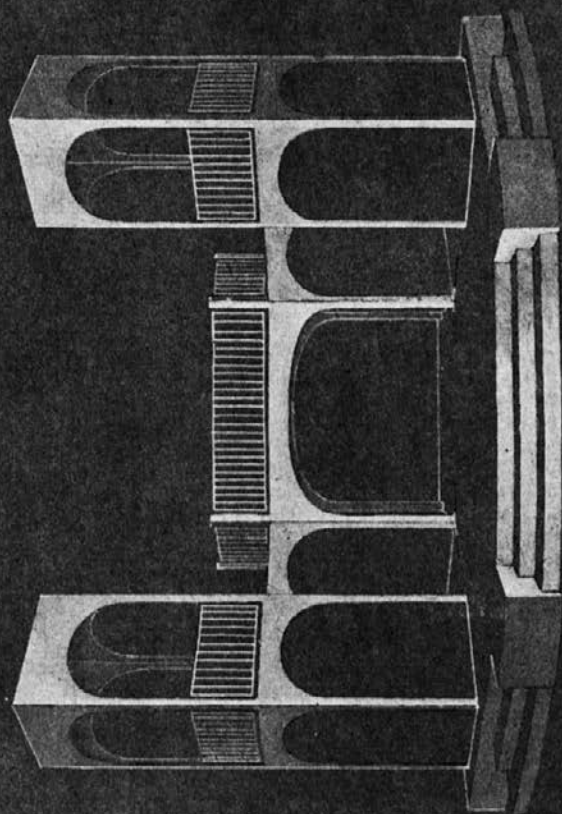
Stevilni režiserji jo uprizarjajo kratko in malo brez prologa, točneje, brez okvirne Sukove zgodbe, saj tudi brez nje »Trmoglavka« predstavlja zaključeno komedijo.

Privrženci formalne tekstovne nedotakljivosti Shakespearovih del gredo po navadi srednje pot. Tekst puste nedotaknjen, režijsko pa rešujejo problem tako, da puščajo Suka in njegove spremljevalce med vso komedijo na odru in vodijo okvirno zgodbo zgolj mizanscensko in pantomimično do zaključka dejanja.

Shakespearologija pa pozna tudi dolgo vrsto dramaturških predelav »Ukročene trmoglavke«. Ne da bi hoteli obravnavati številne predelave, ki so uporabile Shakespearovo delo samo kot snovno predlogo in jo v svojih interpretacijah vulgarizirale, plitvile in prirejale iz nje neokusne burke, se moramo ustaviti pri serioznih predelavah, v katerih je šlo avtorjem za to, da Shakespearovo omenjeno nedoslednost odpravijo in da komedijo dopolnijo na osnovi avtentičnih virov, ki jih je uporabljal tudi sam Shakespeare: predvsem na osnovi omenjene anonimne komedije o ukročni trmoglavki, ki je izšla nekako dve leti pred nastankom Shakespearovega teksta.

V tej predshakespearški komediji je okvirna Sukova zgodba izvedena dosledno do konca. Po prologu, ki se dokaj ujema s prologom pri Shakespearu, se Suk ves čas vmešava v Katarinino in Biankino zgodbo, v epilogu pa svojo zgodbo zaključí: ko se strezni, se odpraví domov z namenom, da bo, podobno kot Petruccio, krotí in ukrotí svojo hudo ženo.

UKROČENÁ TERMOCLAVKA®

ED 53 Moltz

WILLIAM SHAKESPEARE: »UKROČENA TRMOGLAVKA«. AMERICAN SHAKESPEARE FESTIVAL THEATRE, STRADFORD, (AMERIŠKI, V DRŽAVI CONNECTICUT). 1956.

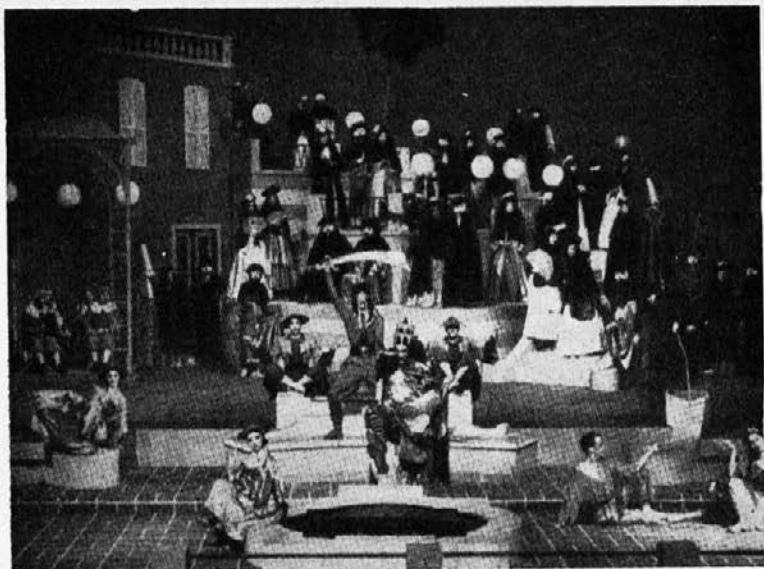
Problem okvirne zgodbe je za uprizoritev »Ukročene trmoglavke« tako zelo pomemben, ker določa prisotnost ali odsotnost tega okvira — stil celotne uprizoritve.

Namreč: brez okvirne zgodbe velja komedijo igrati z realističnimi poudarki, v mejah stvarne verjetnosti, dovolj umirjeno in umerjeno, nekako akademsko, dočim okvirna zgodba »Ukročeno trmoglavko« prestavlja v drugo kategorijo; popusti ji vajeti in jo usmeri v nezadržani komedijski in burleskni tempo. Prilije ji sproščenost in razbrzdano komedije renesančnega kova, ko jo v smislu okvirne Sukove zgodbe izpremeni v duhovito potegavščino, v predstavo potujočih komedijantov.

Zaradi vsega navedenega smo se odločili, da po predshakespeareški komediji o ukročeni trmoglavki dodamo Shakespearovemu besedilu celotno okvirno zgodbo z epilogom, da na ta način dosledno izvedemo princip gledališča v gledališču ter opredelimo stil uprizoritve: resnično renesančno razposajeno komedijo v interpretaciji potujočih komedijantov.

Za Shakespearovo komedijo sploh so značilni naslednji elementi: fantastika, poezija, zamenjava oseb, drastika besednega izraza, poudarjena situacijska komika, navezanost oseb na čas, kraj in družbo, nekaka družbena neopredeljenost komedijskih akterjev. V bistvu je Shakespeare, da se pridružimo izredno precizni in jasni karakterizaciji Josipa Vidmarja — s svojimi komedijami zabaval. Toda njegovo poznavanje človeka je tako veliko in njegova poetična moč tako silna, da zgolj zabavna struktura Shakespearovih komedij ne more zmanjšati njihove očarljivosti in dragocenosti.

»Bistvo Shakespearove komedije je v barvitom in muhavem razpoloženju metulja«, pravi o Shakespearovi komediji Heinrich Heine,

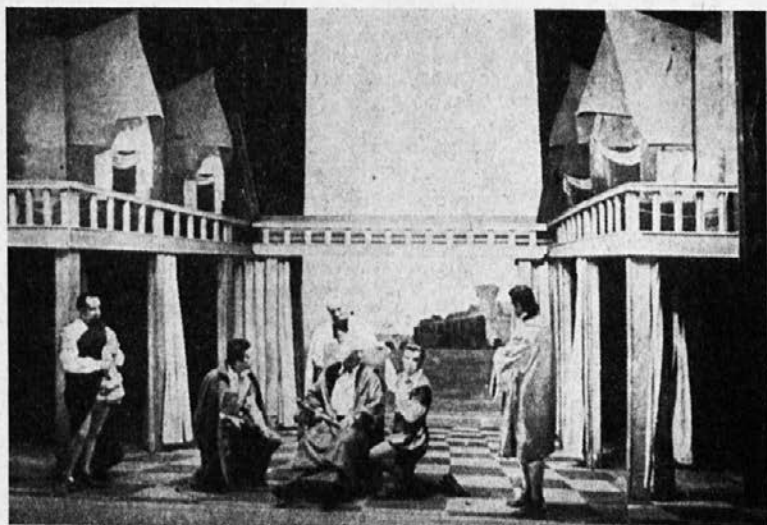
W. SHAKESPEARE: »UKROČENA TRMOGLAVKA«. DRZAVNO GLEDALIŠČE »MALMÖ« (SVEDSKA) REZIJA SANDRO MALMQUIST

»ki se preigrava od rože na rožo, in se le tu in tam dotakne tal resničnosti«. Nato Heine poetično nadaljuje: »Sinoči sem dolgo razmišljal, ali bi vendarle ne mogel Shakespearovo komedijo določno karakterizirati. Po dolgem razglabljanju sem končno zaspal in sanjalo se mi je, da je zvezdnata noč, da plavam v majhnem čolniku po širokem, širokem morju, mimo mene pa drse čolni vseh vrst, polni mask, muzikantov in bakel, vsi polni zvokov in bleska, včasih prav blizu, včasih zopet daleč. Tu so bili kostumi iz vseh časov in vseh dežel; starogrške tunike, srednjeveški viteški plašči, orientalski turban, pastirski klobuki s frfotajočimi trakovi, divje in krotke živalske maske... Vse to je vedno hitro prešlo in če sem pravkar še prisluškoval zvokom vesele melodije... so ti kmalu spet zamrli in namesto veselih pesmi so že vzdihovali ob meni melanholični lovski rogovi... Včasih je prinesel veter oboje hkrati in takrat so se zlili glasovi v čudovito harmonijo... Vode so zvenele v neznanskem blagoglasju in gorele v čarobnem odsevu plamenic... Lepa ženska postava, ki je stala ob krmilu ene bark, mi je mimogrede zaklicala: »Kajne, prijatelj, rad bi definicijo Shakespearove komedije?« Ne vem, če sem pritrdil, a lepa žena je že potopila roko v vodo in me poškopila po obrazu z zvenečimi iskrami... Kdo je bila ta ljubka ženska postava, ki mi je na tak način ponagajala v sanjah? Njeno prekrasno glavo je pokrivala živopisna čepica s kraguljčki, bela atlasna obleka s frfotajočimi trakovi je obdajala skoro previtke ude... Morda je bila boginja muhavosti, nenavadna muza, ki je ob rojstvu poljubila čela ljubkim otrokom Shakespearovih komedij, Rozalindi, Beatrice, Violi, Katarini, Blanki, ali kot se sicer še imenujejo. Najbrže je s poljubom vdihnila v ljubke

glavice vse svoje muhe in trmo... Kot pri možeh, je tudi pri ženah Shakespearove komedije ljubezenska strast brez tiste strašne resnobe, brez tiste fatalne nujnosti, ki se razodeva v njegovih tragedijah. Amor ima v njih sicer tudi prevezo na očeh in lok s strelkami, vendar so strelice manj priostrene in bolj pisano operjene... in mali bog prenekaterikrat navihano poškili čez svojo obvezo...»

»Ukročena trmoglavka« je po snovi komaj kaj več kot lahka vesela igra, dramatiziran dovtip, dramatizirana duhovita anekdota, vendar oblikovana z ustvarjalno močjo velikega umetnika, ki je izoblikoval enkratne nesmrtno podobe Katarine ter Petruccia, in ju obdal z galerijo nič manj zanimivih, četudi ne tako plastično in polno risanih oseb. V njej je sicer manj poezije in fantastike kot v nekaterih drugih Shakespearovih komedijah, bolj je priklenjena na tla resničnosti, zato pa je tem bolj bogata, prava zakladnica komike. Uprizoritev »Ukročene trmoglavke« se mora razrasti v pravi ognjemet humoja, temperamentne vitalnosti, komedijskega tempa, v nezadržno poplavo do kraja sproščenih komedijskih in burlesknih poudarkov in domislekov, v živi komedijski klopčič, iz katerega se ne bo mogel gledalec izviti niti za trenutek.

L. F.

SHAKESPEAROVA »UKROČENA TRMOGLAVKA« V UPRIZORITVI
»GRENIER DE TOULOUSE«. REZIJA MAURICE SARRAZIN, SCENA
PIERRE LAFFITTE.

PRVA MONODRAMA NA NAŠEM ODRU

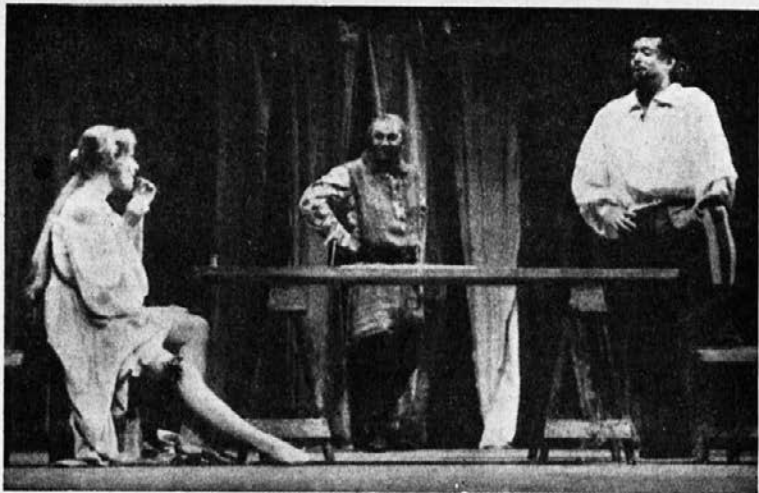
DENGERJEVA »MINUTA PRED DVANAJSTO« Z ELVIRO KRALJEVO

ELVIRA KRALJEVA
IGRA MARIJO
V DENERJEVI
MONODRAMI
»MINUTO PRED
DVANAJSTO«.

Svetovno dramsko slovstvo pozna vsega nekaj dramskih del z eno samo osebo. Kot klasična monodrama se običajno omenja Cocteaujev »Človeški glas«, vendar ne povsem po pravici, kajti dejansko agirata v »Človeškem glasu« dve osebi. Zena, ki se po telefonu poslavlja od ljubljenega moškega, ves čas reagira na njegove — za gledalca sicer neslišne, a v njenem besedilu povsem jasno posredovane — odklonilne odgovore.

Ali je čista in popolna monodrama — formalno vzeto — sploh mogoča? Četudi se v duševnosti posameznika izoblikujejo še tako izrazita nasprotja, četudi se v posamezniku zaplete še tako usodno pomemben konflikt, ga je v dramski obliki komaj mogoče sodobnemu občutju ustrezno izraziti in upodobiti. Edino izrazno sredstvo bi bil v takem primeru monolog. Toda ali ga je mogoče oblikovati tako, da bi prešel iz kvalitete epske proze v kvaliteto dramskega, akcijskega besedila? (Tu seve ne mislimo na monolog kot fragmentarno izrazno sredstvo v klasični drami, marveč govorimo o monologu v načelnem

SHAKESPEAROVA »UKROČENA TRMOGLAVKA« V UPRIZORITVI
PHOENIX THEATRE NEW YORK, 1957. REZIJA: J. HOUSEMAN.
N. FOCH KOT KATARINA, M. CARNOVSKY KOT GRUMIO IN
P. ROBERTS KOT PETRUCHIO.

smislu: v smislu celotnega kontinuiranega, izključnega izraznega sredstva.) Preden odgovorimo na to vprašanje, moramo pomisliti na naslednje dejstvo: šele v trenutku, ko je bila odkrita zakonitost, da je izrazno sredstvo za polarno dramatično napetost v dani vsebini in snovi edinole dialog, se je mogla roditi in se je tudi rodila drama.

V tej zvezi velja nadrobneje osvetliti posebno zakonitost ustvarjalnega procesa pri pisanju drame.

Vzemimo kot primer osnovno možnost: dramo z dvema osebama. V zarodku sta ti dve osebi postavljeni v polarno nasprotje. Osnovno dramatikovo doživetje pa je doživetje trenutka, ko sta usodno trčili, torej trenutka, ko ga označujemo v dramskih delih kot višek. V osnovnem zarodku pa so iz tega trčenja perspektivno projicirani odnosi dramskih oseb iz daljšega obdobja, in nakazana so oporišča, preko katerih se je konflikt zaostreval in sta človeka preko njih drvela v odločilni spopad.

Doživetje, ki mu pravimo zarodek drame, je podobno — če poiščemo ilustrativno paralelo v fiziki — trenutku, ko se dve nasprotno naelektreni telesi, premikajoči se v času in prostoru, tako zblížata, da preskoči električna iskra. Denimo, da eno od teles, ali tudi obe, zapadeta uničenju.

Dramatik se vpraša: kd o sta ti dve telesi in zakaj sta trčili in zakaj sta zapadli uničenju. Odgovor: ker sta t a in t a, t a k š e n in t a k š e n človek.

Zdaj se, sit venia verbo, film v dramatikovi psihi zavrti nazaj: od trčenja do trenutka, ko sta se obe telesi zagnali v smeri trčenja.

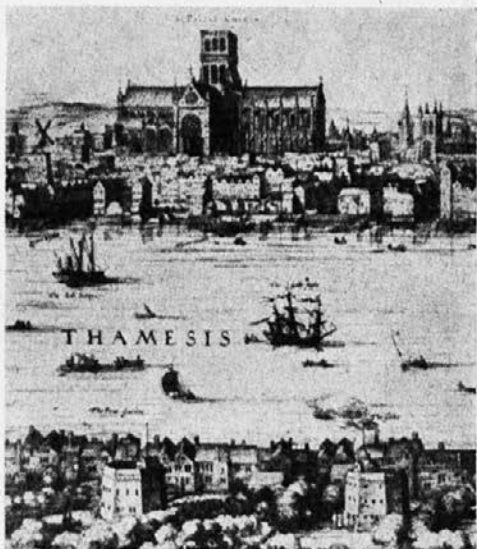
Pri drami so snopi atomov, ki prehajajo iz enega pola na drugega, b e s e d e, d i a l o g. In kakor iz pozitivno naelektrenega pola na negativno naelektreni pol lahko prehajajo izključno samo elektroni, ki so po strukturi in funkciji ustrezni svojemu polu in obratno, tako je

dialog, ki ga govorita osebi, vedno odraz in izraz notranjega bistva ene od oseb.

V dialogu se bosta osebi predstavili, razkrili, razgalili, obrazložili in utemeljili, toda ne deklarativno in narrativno, marveč v spopadu med sabo. V tem smislu je dialog akcijsko izrazno sredstvo.

Dialog ima torej v drami — v primerjavi z epsko prozo — kvalitativno novo in specifično funkcijo: je edino sredstvo za karakterizacijo dramskih oseb, edino izrazno sredstvo v dramatiki sploh in, končno, motor dramskega dogajanja.

Ali je potemtakem sploh moč govoriti o monodrami? In če je, ali je potrebno, da v tej zvezi tako natančno navajamo in utemeljujemo trditve, ki govorijo proti taki možnosti?

POGLED NA LONDON
V CASU WILLIAMA
SHAKESPEARA.
V OSPREDJU:
BEAR - GARDEN IN
GLOBE THEATRE.
(OK, 1600).

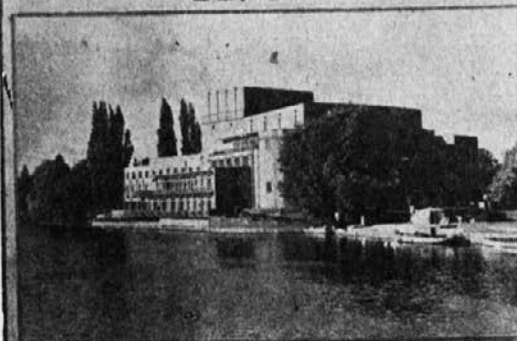
Odgovor na prvo vprašanje: da, in vendar je mogoče. In odgovor na drugo vprašanje: zopet da, in sicer zato, da si pridemo na jasno o osnovnem pogoju za monodramo.

Monodrama je možna, kadar dramatik uspe izpoved o notranjih bojih, dilemah in spopadih posameznika organizirati na način, ki more in sme biti sicer formalno monolog, a je po notranji, bistveni umetniški strukturi dialog, organiziran v napetem loku tez in antitez. Pri tem je sekundarnega pomena, ali dramatik išče izhod v smeri surrealizma in simbolizma, se pravi, da osebo razdeli, razpolovi v dva diametralno nasprotna pola in med njima gradi dramski dialog (navedimo najbližji in najbolj znani primer: Kristusa in Kristusovo senco v »Legendah« M. Krleže), ali si išče posrednika v kakem tehničnem sredstvu (primer Cocteaujevega »Človeškega glasu« s telefonom) ali počlovečuje — seve samo s stališča dramske osebe — stvari in predmete (kot na primer Fred Denger v drami »Minuto pred dvanajsto«). Poglavitno je, da je izpoved

STRATFORD - UPON - AVON

THE SHAKESPEARE MEMORIAL THEATRE
BEFORE

AND AFTER THE FIRE

SHAKE-
SPEAROVO
SPOMINSKO
GLEDALIŠE V
STRADFORDU,
ZGORAJ:
STARO.
SPODAJ:
NOVO.

o notranji drami obravnavane osebe v svoji organski strukturi dramatična.

Lanska gledališka sezona je prinesla dve zanimivi noviteti v tej smeri. J. L. Barrault je pripravil krstno uprizoritev Vauthierovega »Borečega se človeka«, monodramo književnika, ki, zaprt v hotelsko sobo, dela obračun svojih literarnih prizadevanj in svojega življenja, Fred Denger, mlad, doslej komaj znan nemški dramatik, pa je dosegel lepe uspehe pri kritiki in občinstvu s svojo »dramo samote in čakanja«, z »Minuto pred dvanajsto«. (Tudi Vauthierova monodrama je bila prvotno predvidena za našo letošnjo sezono, vendar je bila iz ansambelskih razlogov odložena in pride bržkone na vrsto v prihodnji sezoni.)

Kar zadeva uprizarjanje monodrame, ni treba posebej poudarjati, da jih zmorejo le velike, izkušene, zrele igralske umetniške osebnosti. In takih v našem ansamblu ni malo.

L. F.

PIONIR PANTOMIME

(RAZGOVOR Z BRANKOM MIKLAVCEM)

BRANKO MIKLAVC

Kako ste si zamislili svoj večer?

Priredil sem Nobelovo nagrajenko, moderno komedijo del'arte »Ideali in koristi« za monoigro glavne vloge. Iz ognjemeta barv švigajo misli o ljudeh in življenju. Krišpin je slabi del Leandra, svojega dvojnika v komediji: »tisti, ki vedno spodaj lazi in ruje, da more oni drugi leteti in je lahko vedno gospod ponosnih misli in lepih sanj.« Ali res ne moremo živeti brez Krišpina v sebi in brez Krišpinov v svetu, naj razmisli gledalec. Občinstvo bo moralo soustvarjati z nastopajočim igralcem. Tako se bo privadilo in uvežbalo za sodelovanje v pantomimah, ki bodo skupno s flavtistom Borisom Čampo izpolnjevale drugi del večera.

Povejte nam kaj o raznih pantomimičnih zvrsteh, o razliki med mimo in pantomimo, in o vašem odnosu do njih!

Ne razumem se na te zamotane stvari. V Parizu sem poslušal Marceauja, ko ga je intervjuval naš režiser Jamnik. Razlagal je svoj pantomimični credo: realizem proti abstraktizmu. Če bi poslušal Bar-

raulta ali Decrouxa, bi verjetno spoznal še druge izme. Kateri je pravi in kateri bo zveličal pantomimo? Mislim, da vsi tisti, ki bodo kaj povedali o ljudeh in svetu. To je edino merilo. Ne gre za naslov.

Kdaj ste začeli gojiti to gledališko vrsto?

Mislim, da takrat, ko sem se kot otrok igral janičarje, lovce, Napoleona, Ivana Groznega in podobno. Tekst sem si sproti izmišljal, še več pa je bilo zraven neme igre. Nikdar me ni zanimalo zunanje posnemanje ljudi, skušal sem predvsem živeti v sebi in njih notranjost. Celo pri otroških igrah. Lovca n. pr. nisem igral kot strelca, ampak kot ubijalca. Napoleona v slavohlepu, Ivana Groznega v kesu. Odsev teh otroških iger bo najti tudi v Curlovi pantomimi.

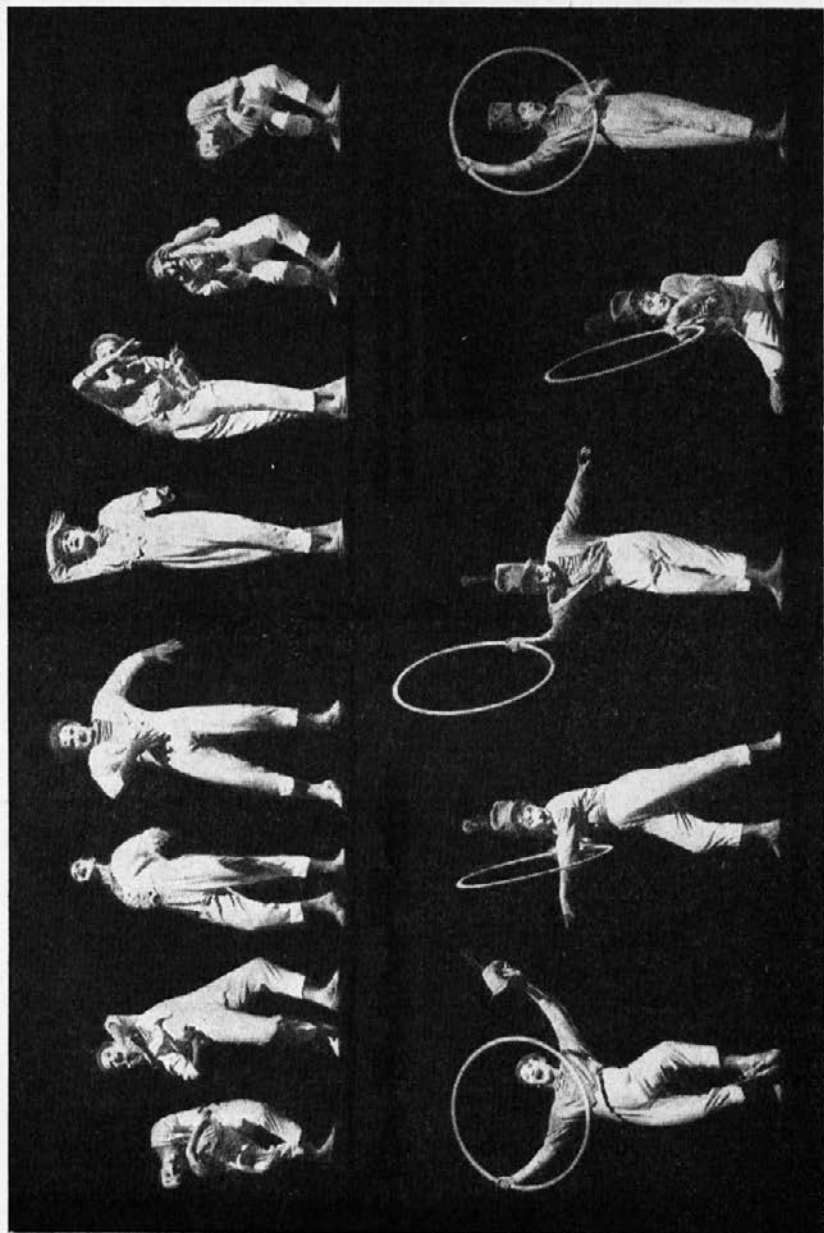

BRANKO MIKLAVC KOT CURLO (1949).

Ko sem prvič poslušal VI. simfonijo Čajkovskega, sem neprestano videl pred seboj podobo človeka, ki se krči, prosi, zvija, omaguje, pada, dviga, roti, upira ... Poslušal sem jo plastično. Po mojem mnenju so tu izviri.

Kdaj ste prvič začutili potrebo, da se pantomimično izrazite v strnjeni odrski kompoziciji? Ali je bila morda vzmet Barraultova pantomim iz »Otrok galerije«?

Ne. Ko smo v gledališču študirali Goldonijeve »Primorske zdrahe«, sem igral vlogo Curlo. Da bi bolje spoznal njegovo naravo, sem ga prestavljal v razne možne situacije in dogodke — tudi take, ki jih v komediji sploh ni bilo. Vse tisto, kar je v onih letih ležalo v meni, se je nenadoma dvignilo, in zazdelo se mi je, da bi s Curlom lahko izrazil našo dobo in naš čas. Mislim splošno, v najširšem merilu. Nastala je filmska pantomima: Curliada. Potem sem poizkusil najti vsaj posameznim, zaključenim delom ustrezni odrski, gledališki, ne filmski izraz. Vendar zaman. Ob teh iskanjih, a mimo njih, se je rodila kot poizkus in prvi korak tridesetminutna pantomima iz subjektivnega sveta meščanskega mladostnika, ki sem jo leta 1949 izvajal na našem odru.

B. MIKLAVC KOT CURLO
(1949)

Za čem stremite v svojem pantomimičnem izrazu?

Prav nič paše za oči ne morem, ne bi zmogel, ne znal, ne hotel ponuditi občinstvu. Skopa sredstva za igro imam. Koliko tega, kar bi rad, zato ne morem pokazati! A res je, tudi če bi bil obdarjen s številnimi čopiči, bi risal kar moč preprosto: nočem, da blišč in preobilje zakrije to, kar je važno. Želim, da ostane kretnja lahko v spominu in da se ne izgubi v množici vidnih podob.

Vaše želje?

Videti še kdaj Marceuja in druge svetovne mimike in pantomimike. Če bo moja pantomima uspela in če bo vsaj malo upanja, da se ta gledališka zvrst razširi pri nas, bi rad tehnično izpopolnil to, kar sem pripravil. Doslej sem bil brez učiteljev. Sedaj pa želim v parterju široko občinstvo in ne samo izbrance. Želim, da bi ne prišli samo ugotavljat interesantnost ali neinteresantnost, preciznost in nepreciznost plastičnih podob, ampak da bi se predali igri: da bi zastrujile vanje z odra strasti, nagoni, strah in borbe, da bi začutili in dojemali človeško naravo. In kaj želim nasploh? Da bi družbeni razvoj kmalu izravnal duhovne razlike med ljudmi. Seveda ne navzdol, ampak navzgor. Da bi jih bilo mnogo, ki bi brali Jamesove »Tajne vsemirja«, poslušali Bacha, gledali Michelangela in Shakespearove drame.

CELOSTRANSKA SLIKA NA STR. 125: SERIJSKI POSNETKI, KI PRIKAZUJEJO DVA FRAGMENTA IZ PANTOMIM MARCELA MARCEAUJA.

... Hočem, da bi s kajaki rezali divje valove, da bi se kopali v soncu, da bi bile duše svobodne. Da bi vsi ljudje čutili skrivnost rasti in da bi vsi vedeli, da je nad nami prostor neskončen in večni.

Igrajte se, veselite se, kopajte se! Tekmujmo v tekih na sto metrov, in čez zapreke, in v višino, in s kopjem, diskom in kroglo, plavajmo crawl in metuljčka, brcajmo žogo, bodimo nogometaši, odbojkaši, rokometaši in tenisači, bodimo tudi politiki, državniki, sindikalisti, mehaniki — toda najdimo čas, moramo ga najti, uro, tiho uro v noči, in zaglobimo se v zvezde, v en sam atom, v nastanek ene same misli. Odprimo dušo spet čudežu, ki je okrog nas in v nas. Sredi bajke smo. In čeprav jutri umremo, sedaj, tu, okrog nas je vse polno, vse polno lepote. Vsako sekundo, vsak delček prostora, vsak delček...

Ne smejo nas pregnati poslovni sestanki, ne frizerji, ne žoge, ne stroji od tega, kar je najbolj res.

Saj nemara ni čisto tako, kot vidimo, saj ima lahko malce drugačne barve — toda, človek, ki je verjel v svetopisemskega Boga, ki ustvarja iz kaosa zemljo, sonce, luno, reke in Adama, divjakov Bog iz Afrike in naš atom, atom znanstvenika dvajsetega stoletja, večna, neuničljiva energija, večno spreminjajoča se materija in v njej misel in zavest, ali ni za vsem eno in isto: globina, lepota bivanja, neizmerna, prekrasna. To je! To je! To je! Nič ne vemo točno: toda to je globoko, veliko. Za duhovnika, za vernika in nevernika, za materialista in idealista — zate in zame. Za mojo in tvojo glavo. Za vse glave tega sveta — za vsa naša prepričanja — globina je. Vsak naš trenutek, vsako sekundo, raste, nastaja, biva, obstaja.

Tega človeka hočem, ki bi to vedel, čutil, hočem novega vernika, vernika v globino prirode in človeka, svobodnega, športnika, ki bo metal kopje v sonce in bo tekmoval na rdečih progah in zelenih travah stadionov.

(Branko Miklavc: »Zapiski s kolesarske poti«)

W. SHAKESPEARE:
»MERA ZA MERO«.
DRŽAVNO LJUDSKO
GLEDALISCE NOVA
HUTA 1956. REŽIJA:
K. SKUSZANKA,
SCENA: T. KANTOR.

O PRVIH UPORIZITVAH SHAKESPEAROVE KOMEDIJE »UKROČENA TRMOGLAVKA« V LJUBLJANI

Vzrokov za to, da se je Ljubljana zelo pozno seznanila z uprizoritvami Shakespearovih del, je več. Zlasti je upoštevati dejstvo, da Ljubljana ni ležala na potovalni črti skupin angleških komedijantov, ko so ti obiskovali Nemčijo. Od skupin laških igralcev, ki so redno obiskovali Ljubljano, ni bilo pričakovati, da bodo temu mestu prinašali Shakespeara, o obiskih raznih skupin nemških komedijantov, odkar so se leta 1653 (37 let po smrti W. Shakespeara) baje prvič pojavili v Ljubljani, pa domala nič ne vemo, ali so kedaj ponudili pri nas uprizoritve del tega odličnega albionskega dramatika. Po navadi so potovalne skupine nemških komedijantov prinašale s seboj različne prirejene igre z docela novimi naslovi, igre, ki so sicer imele svoj izvir v Shakespearovih nesmrtnih delih, na zunaj pa jih ni bilo moči spoznati. Kolikor so naši starejši raziskovalci objavljali svoje ugotovitve o teh in podobnih pojavih v gledališkem življenju Ljubljane 200 ali 300 let nazaj, bržčas zaradi pomanjkanja virov o prav prvih uprizoritvah Shakespeara v Ljubljani previdno molče, s čimer nas spravljajo v zadrego, ali bo sploh še kedaj mogoče dognati prav o prvih uprizoritvah Shakespeara v slovenski prestolnici kakšne zanimive podrobnosti, ki nam bodo pojasnile prve intimne stike Ljubljane z najodličnejšim dramatikom vseh časov.

Izmed starejših raziskovalcev gledališke preteklosti v slovenskih zemljah domneva Peter Radicz, da so morda bile neke uprizoritve Shakespearovih del, ki bi mogle veljati kot prve, v letu 1792, ko je bil direktor Filip Berndt, ki je prišel k nam iz Celovca. Ta gledališki ravnatelj je imel v svojem repertoarju Shakespearove drame »Kralj Lear«, »Hamlet« in »Macbeth« ter je morda to ali ono uprizoril tudi v Ljubljani.

Vsekakor pa so uprizorili v času, ko se je v Ljubljani mudil s svojim gledališčem ravnatelj Wilhelm Frasel (med septembrom 1800 in februarjem 1801), med drugim »Macbetha« in »Hamleta«. V sezoni 1801-02 se je tem uprizoritvam pridružil »Kralj Lear«, 1803-04 pa »Othello«. Kakor kaže, je s tem postal Shakespeare za stalno gost v Ljubljani, četudi je bila pot do prvega slovenskega Shakespearea še dolga dolga, in četudi naj bi bil po domnevah naših starejših gledaliških raziskovalcev prišel prvi Shakespeare v Ljubljano šele po nastopu Linhartove in Zoisove igralske družine s prvo slovensko igro.

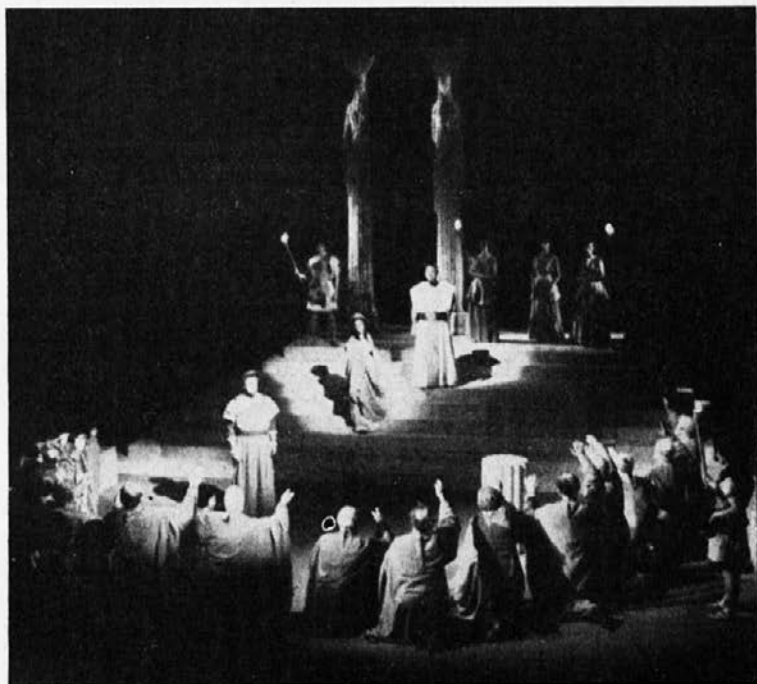
Zgoraj omenjeni ravnatelj Frasel pa je uprizoril v Ljubljani poleg navedenih Shakespearovih del tudi komedijo, ki nosi danes v slovenskem prevodu po Zupančiču trdno določeni naslov »Ukročena trmo-glavka«. Če je to bila prva uprizoritev te komedije pri nas, ima komedija več kot poldrugo stoletno tradicijo v Ljubljani.

Med različnimi drugimi Shakespearovimi deli, igranimi v Ljubljani v obdobju gostovanj nemških gledaliških skupin in še pozneje, so isto komedijo še nekajkrat uprizorili. Morda bi bili zanimivi uprizoritvi 8. oktobra 1842 in 16. oktobra 1858. Pri obeh uprizoritvah so jo namreč imenovali »veseloigro v štirih dejanjih«. Ohranjeno poročilo o predstavi 1858 v uradnem listu to izrecno ugotavlja in pripominja, da se

je zaradi tega izgubilo mnogo lepega shakespeareskega humorja, ostala pa je samo zgodba po laški noveli, ki jo je kot snov uporabil dramatik. Večini gledalcev je ostal shakespeareški humor nerazumljiv, vendar bi si mogla veseloigra priboriti uspeh, če bi jo bili igrali vsaj do neke mere sprejemljivo. To pa se ni zgodilo in predstava je bila ena izmed slabih, četudi sta se nosilca glavnih vlog (Petruchia je igral ravnatelj družbe Strampfer, Katarino pa igralka Erterichova) zelo potrudila in sta za nekaj prizorov, ki sta jih posrečeno zaigrala, dosegla priznanje.

Poprejšnja uprizoritev v letu 1842 je bila prav tako okrnjena. Tedaj so jo igrali pod ravnateljem Gustavom Ebellom in je vlogo Katarine igrala igralka Hensel, medtem ko je Petruchia igral igralec Thome, ki je bil nekaj let pozneje gledališki ravnatelj v Ljubljani in je tu 1843 in 1846 igral glavno vlogo pri uprizoritvi Shakespeareove tragedije »Hamlet«.

Shakespeare pa ni bil venomer na repertoarju menjajočih se nemških gledaliških skupin, ki so po zatonu Napoleonove Ilirije v nepretrgani vrsti sezon posredovale Ljubljančanom gledališki užitek. Minilo je večkrat kar po več sezon brez Shakespeara, česar včasih gledališki poročevalci niso jemali z veseljem na znanje. Zato pa je po letu 1892 redkokdaj minila sezona, ne da bi bila prinesla to ali ono Shakespearovo delo v nemški postavitvi.

SOFOKLES - SOVRÈ: »KRALJ OIDIPUS«, 1957, REŽIJA: S. JAN, SCENA V. RIJAVEC.

SOFOKLES: »KRALJ OIDIPUS«, 1957. REŽIJA: S. JAN,
SCENA: V. RIJAVEC.

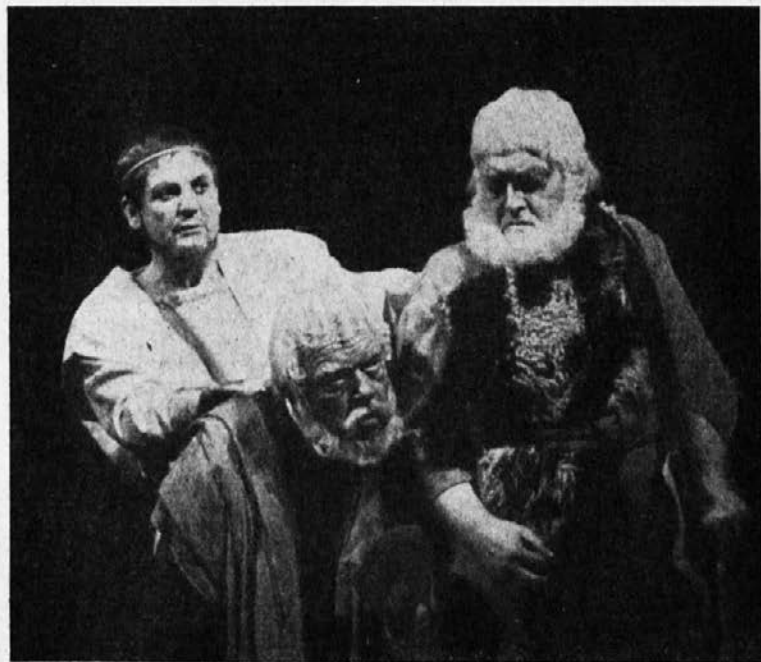
V mladem slovenskem gledališču v Ljubljani, ki je ob najrazličnejših težavah počasi postajalo osrednje slovensko gledališče, kot umetniška ustanova, je bil sicer Shakespeare s prvim slovenskim prevodom tragedije »Hamlet« že ob ustanovitvi Dramatičnega društva v seznamu tistih del, ki naj bi se uprizorila. Toda na uprizoritve klasikov je bilo mogoče misliti šele po letu 1886, ko se je vnovič začel oblikovati ansambel mladih igralcev, ki jih je družilo še nekaj drugega kakor pa sama ljubiteljska želja po ukvarjanju z diletantskimi nastopi v gledališču. Začudo pa ni bilo mogoče pripraviti Ignacija Borštnika, tedanjega umetniškega in odgovornega vodjo Slovenskega gledališča v Ljubljani, do tega, da bi se lotil dramske klasike v širšem smislu in zunaj tiste nemške klasike, ki sta jo tedaj propagirala šola in celotno avstrijsko kulturno vzdušje.

Odbor Dramatičnega društva si je zlasti pred začetkom nastopanja v novi stavbi Deželnega gledališča izdelal velik načrt iger, ki bi jih bilo treba uprizoriti, ko bo Slovensko gledališče v Ljubljani začelo z delom v novih pogojih. Toda tudi v teh novih pogojih se Borštnik ni lotil Shakespearovih del. Zdi se, da je bila Borštnikova repertoarna politika tudi med tistimi kamni spotike, zaradi katerih so nesporazumi med njim in odborom Dramatičnega društva venomer naraščali. Prav zaradi Shakespeara je bilo treba počakati do prihoda češkega igralca in režiserja Rudolfa Inemanna, ki je — kakor znano — posredoval Ljubljani prve slovenske uprizoritve odličnega klasika. Tako se je Shakespeare zblížal s slovensko Ljubljano ob koncu prejšnjega stoletja.

Po uprizoritvi »Othella« v Malovrhovem prevodu ob koncu sezone 1895-96 je bilo pričakovati novih uprizoritev Shakespearovih del, zlasti ko je gledališka intendantca v drugi polovici septembra 1897 razglasila, da bo vodstvu slovenskega gledališča, kar zadeva dramski repertoar,

zlasti skrb, uprizarjati izvirne slovenske drame, dalje drame slovenskega repertoarja, klasične drame in naposled znamenite prikaze dramske umetnosti tujih narodov. Ob tej priložnosti je intendant napovedala, da namerava v sezoni 1897-98 uprizoriti izmed Shakespeareovih del veseloigro »Trgovec beneški« in žaloigro »Hamlet«. Vendar je bilo treba uprizoritev »Hamleta« še za nekaj časa odložiti.

Pač pa je začetek sezone 1897-98 prinesel uprizoritev »Beneškega trgovca« v prevodu A. Zime. Uprizoritev so listi pozdravili kot tisto klasično delo, v katerem se ima pokazati umetniški napredek naše Drame. Zanimanje za uprizarjanje Shakespeareovih del je začelo nenehno naraščati, s čimer se je kazala rast in razvoj našega gledališča, hkrati pa duhovni napredek našega mladega gledališkega občinstva. To je vodilo gledališkega poročevalca »Slov. Naroda«, ki je bil bržčas urednik Malovrh, da je ob oceni uprizoritve »Beneškega trgovca« napisal naslednje ugotovitve: »...Na nemških provincialnih gledališčih se navadno niti ne upajo predstavljati Shakespeareovih iger, ker so njih igralci sposobni kvečjemu za predstavljanje kakih bedastih burk, spisanih po ukazu dunajskih fijakarjev in peric, ali pa še za tiste ne, kakor ta klaverna družba, ki prireja v Ljubljani take nemške predstave, da ljudje kar beže iz gledališča ali pa med predstavo zaspé. Toliko večje priznanje gre potem slovenski Drami, da je svojo težavno nalogo, četudi ne povsem dovršeno, vendar lepo in dostojno rešila ...«

SOFOKLES: »KRALJ OIDIPUS«, 1897. STANE SEVER (OIDIPUS), PAVLE KOVIC (KORINCAN) IN JANEZ CESAR (PASTIR).

Morda zato, ker se je občinstvo začelo polagoma zanimati za uprizoritve Shakespearovih del, morda zato, ker je bil hitro na razpolago prevod nove Shakespearove igre, se je vodstvo gledališča odločilo, da v isti sezoni 1897-98 uprizori še eno Shakespearovo igro, komedijo »Kako se kroté ženske« v prevodu Antona Funtka. Uprizoritev te komedije, ki je objavljeni repertoarni načrt ni vseboval, je vodstvo napovedalo kot uprizoritev »klasične veseloigre in to jedne najboljših Shakespearovih. 'Kako se krote ženske' je velezanimiva igra, polna efektivnih prizorov, polna duhovitosti in humorja ter se leto za letom predstavlja in vseh boljših gledališčih. Pričakovati je torej, da bo gledališče dobro obiskano...«

Prvič so komedijo uprizorili 18. marca 1898 v Inemannovi režiji, vlogo Katarine je igrala češka igralka Terševa, ki jo je kritika zlasti pohvalila, Bianco Hilbertova, Petruchia Inemann, Lucentia Lovšin, Hortensia Danilo, Baptisto Verovšek itd.

Komedijo so ponovili 29. novembra 1898, v naslednji sezoni, za katero je repertoarni načrt vnovič napovedal uprizoritev »Hamleta«, pa so jo morali odložiti za sezono 1899-1900. Druga uprizoritev komedije »Kako se kroté ženske« je še bolj zanimiva, ker je pri njej sodelovala kot gost hrvaška igralka Ljerka Sramova, ki je bila v Ljubljani znana po svojem prvem gostovanju pri nas v letu 1894. Hkrati je bila ta igralka prvi gost v eni izmed Shakespearovih iger pri nas. Kritika (Gangl v SN) je njen nastop pohvalila, v »Slovincu« pa je — bržčas dr. Žitnik — njeno igro takole označil: »...njena umetnost kazala se je v tem, da je psihologično motivirani prehod od razbrzdanosti do mirnosti neverjetno dobro zadela, kakor da se res v njeni duši vrši, kakor da ga na odru sama doživlja. Njena živahnost, njeno docela neprisiljeno vedenje in njen mehki glas se je gotovo vsakemu prikupil...« Pri tej ponovitvi so bile v zasedbi nekatere izpremembe, zlasti navajam, da je zdaj igrala Bianco mesto Hilbertove Slavčeva star.

Zdi se, da je v tedanjih razmerah pomenila uprizoritev komedije neki uspeh. Na to zlasti kaže dejstvo, da so jo najbrž okoli leta 1902 hoteli vnovič igrati, pa do ponovne uprizoritve ni prišlo. Z roko Antona Danila zabeležena opazka kaže, da naj bi pri tej uprizoritvi Rückova igrala ali Katarino ali Bianco, Lucentia naj bi igral Deyl, Grumia Boleška, Tramia Zužek itd.

Vendar komedija dlje časa ni prišla vnovič na oder Slovenskega gledališča. Medtem se je prvemu prevodu, ki ga je Funtek imenoval »Kako se kroté ženske«, pridružil drugi prevod dr. Karla Glaserja, ki ga je imenoval »Krotitev zle žene«. Vendar Glaserjevega prevoda te komedije, kakor tudi nobenega njegovih ostalih prevodov iz Shakespear niso nikoli igrali. Po prvi uprizoritvi komedije v slovenščini je moralo preteči skoraj trideset let, da jo je vnovič prevedel Oton Zupančič, ki je prvotno imenoval svoj prevod »Kako jo je ukrotil«, šele neposredno pred prvo predstavo se je odločil za naslov »Ukročena trmoglavka«, ki se je odtlej pri nas udomačil.

V Zupančičevem prevodu so »Ukročeno trmoglavko« prvič uprizorili 8. oktobra 1927 in je v tej sezoni doživela 12 predstav, ponovili so jo v naslednji sezoni (prvič 19. decembra 1928) in je doživela še šest predstav. Uprizoritev Zupančičeve »Trmoglavke« je bil velik gledališki dogodek, ki so ga označevali kot »skoraj majhen intimen gledališki in kulturni jubilejček brez hrupa in pompa, ob katerem naj bi se gledalec utegnil zamisliti...«

STANE SEVER
KOT OIDIPUS (1957)

Slo je namreč pri tem za to, da so zdaj uprizorili 10. Shakespearovo delo po vrsti v obdobju po prvi svetovni vojni, ko se je slovensko osrednje gledališče povzpelo do tega, da je začelo uprizarjati Shakespearove igre na novih temeljih kot umetniško-pedagoško sredstvo za igralski razvoj slovenskih igralcev in hkrati kot dokaz dviga umetniške in kulturne ravni slovenskega gledališča. V svojem delu za slovenskega Shakespeara je Župančič s »Trmoglavko« prevedel 10. Shakespearovo igro, medtem ko je v času po prvi svetovni vojni režiser prof. Sest s to komedijo režijsko postavil svojega 10. Shakespeara ...

Po neuspeli uprizoritvi »Macbetha« v sezoni 1926-27 je pomenila uprizoritev »Trmoglavke« velik režijski, igralski in inscenacijski uspeh v naglo se umetniško oblikujočem slovenskem gledališču. Katerino je igrala Nablocka, Petruchia Levar, Bianco Vida Janova, Baptisto Cesar, Vincentia Milan Skrbinšek, Lucentia Jan, lorda Emil Kralj, kotličarja Suka Povhè, Gremia Peček, Hortensia Drenovec, Tramia Rogoz, Biondella Plut, Grumia Lipah itd.

To pot so komedijo uprizorili v celoti. Glavna igralca (Levar in Nablocka) sta vse nevarne ostrine omilila. Režiser Sest in iscenator Vavpotič sta zgledno rešila tehnični problem prostora. V celoti je uprizoritev še za dolgo veljala kot vzorna.

jt

SHAKESPEARE V PRAGI

V malokaterem važnejšem obdobju češkega gledališča se je zgodilo, da bi imel Shakespeare tako podrejeno vlogo, kakor jo je imel pri nas do nedavna. Večina gledališč ga je uvrščala v repertoar samo poleti in samo zato, da bi privabil občinstvo v prazne dvorane. Izbor njegovih del je bil reven, saj se je sukal samo okoli komedij in tistih, ki so najbolj preigrane (največ okrog Ukročene trmoglavke, očitno tudi zato, ker je bila na razpolago zelo podrobna razlaga Popovega razumevanja te komedije). Le polagoma je kopnela zadrega, posebno nad njegovimi tragedijami, najprej nad Othellom (in to spet seveda šele po vesteh, kako je ta tragedija priljubljena v SZ in prav tako, ker je bila na razpolago režijska knjiga Stanislavskega), potem — vendar le v nekaterih gledališčih — nad Romeom in Julijo, nad Hamletom... Toda Julij Cezar in Kriolan — to je še danes tenak led, na katerega pošten dramaturg in režiser raje ne stopi.

Ne moremo torej govoriti o tem, da bi naše sodobno gledališče pomembneje napredovalo v tradiciji Shakespearovih predstav na češkem odru. Ščasoma bo ostalo za spomin samo nekaj odličnih predstav, kot so bile Freikova Vesele žene Windsorske v Vinohradskem (gl.), Othello v Olomoucu, Macbeth v Plznu, Hamlet v Č. Budějovicah — in morda še nekaj drugih maloštevilnih (in seveda prav tako tudi nekaj izvrstnih igralskih stvaritev, kakor morda Štepankov Shylock).

Zares, po dveh ali treh letih so se razmere s Shakespearom bistveno izboljšale. Ne moremo več govoriti o kakšni neposredni niti posredni administrativni prepovedi, odpadlo je tudi ono mučno računanje deleža »zaprane klasike« v repertoarju, in tu in tam se kažejo močnejša teoretična in praktična prizadevanja za lastno, posebno koncepcijo ali pa vsaj resnejši odnos do Shakespearovega dela. Pri-pomba k tej posebnosti: bilo bi seveda nespametno, da bi zavrgli sedaj ves dosedanjí sovjetski vpliv na naše Shakespearove predstave v imenu nekakšne le provincialne ali celo samo hlinjene »posebnosti«. Ta vpliv je bil zelo močan in večinoma odločujoč; v poslednjih letih je bil izjema budějovski Hamlet, ki je bil uprizorjen pod vplivom Olivierovega filma, ki je bil seveda dragocen, saj Stanislavski in Popov nista imeni kakršnihkoli gledaliških režiserjev in mislecev. Vsa nesreča je v tem, da je bil pogosto vpliv sprejet tako netvorno, lagodno in reglementarno.

Za važno stvar je šlo letos s Shakespearom v Realističnem gledališču. Tam so končno spet pristopili k Macbethu kot dogodku sezone, kot »veliki« predstavi in to veliki ne v pomenu velike zaloge kostumov in dekoracij, temveč v pomenu miselnega napona, tehtnosti in globine. Rezultat je bila predstava — zasnovana predvsem kot tragedija o samovolji posameznikov in zločinu — z odličnim Macbethom Františka Horaka, ki je bil dosleden in domišljen z zelo trezno logiko; njegov Macbeth je izredno kultiviran, vitek, uglajene zunanosti in glasu in to vse drugače kot srednjeveški barbar. Ta Macbeth je bil inteligentnejši in mehkejši kot bi se lahko pričakovalo in kot je bila navada.

STANE SEVER
KOT AZDAK (1957).

Po tem se je tudi razlikoval od zadnjega praškega Macbetha, ki ga je igral Krejči. Dolgo je kolebal z uglajenostjo, zato pa je bil tem bolj pretresljiv in tragičen v prehodu v desperata, zločinca in uničevalca. Razen tega pa je v predstavi mnogo praznega in dolgočasnega deklamiranja, mnoge stranske figure (Malkolm, Siward in drugi) so slabe, Lady Macbeth trga kulise itd. Vsekakor se čuti pomanjkanje inscenacijske invencije, poleta, fantazije. Tako so n. pr. mnogi prizori statistov z lesenimi kopji videti v resnici leseni, tudi likovna rešitev scene (ob revnih tehničnih pogojih, v katerih dela gledališče) je preveč stereotipna in brez domiselnosti. Igrali so v novem prevodu Saudkove (očitno so najpomembnejša stvar, s katero se je obogatila naša sodobna shakespearska tradicija in se še bogati, prav prevodi Saudkove), režiral pa je Karel Palouš.

Mnogo so pisali v zvezi z Realističnim gledališčem o »obratu na boljše«, ki je baje pri tej in tej njegovi uprizoritvi »prav sedaj« nastal; tudi nekatera poročila o Macbethu govorijo tako. Mislim, da to ni res. Noben takšen preobrat se ne more zgoditi kar na lepem. Toda za kakšen preobrat naj gre, ko hvalijo v isti sapi tudi razne epigonske uprizoritve kot da bi bile ne vem kakšna odkritja, ni dovolj jasno. Preprosto: prišla je moda, obrniti se; toda kam, zakaj in kako — to že ni več važno. Vendar pa je Realistično gledališče, če že ne v krizi, pa vsaj v zadregi. Če bo opustilo svoj prejšnji preprosti izraz tolmačenja v smislu Stanislavskega, si bo morda ustvarilo svoj lastni stil. Seveda ga ne kaže poceni in čez noč prekopirati od drugod. Vendar si ga do sedaj še ni ustvarilo in po pravici rečeno, še ni moč ugotoviti,

kam je pravzaprav to gledališče usmerjeno, h kakšnemu posebnemu dojemanju gledališke tvornosti.

Dobro je bilo, da je E. F. Burian povabil Bojana Stupico, da bi v njegovem gledališču uprizoril Shakespearovo komedijo »Kar hočete«; tako je nastala tudi priložnost za zanimivo primerjavo. Stupičevo delo se brez dvoma zelo razlikuje od dela naših režiserjev. Ugodno se loči n. pr. po tem, da Stupica pri Shakespearu ne historizira po nepotrebnem, ne ustvarja iz predstave muzeja niti nazorne lekcije iz zgodovine, temveč z vsem mogočim približuje igro današnjosti: mentaliteti, fantaziji in predstavljenosti današnjega gledalca. Njegova predstava je lahka, elegantna in moderna, deklice se žogajo, s pregledne žične konstrukcije na sceni plapolajo barvne zastave, humor je naraven in lahak, erotične pobude in vzdih naravni in sveži. Če bi ne bilo trikotov, bi bilo težko razlikovati zaljubljenca od tistih, ki jih lahko po predstavi srečate v pariškem parku. Problematično za mnoge naše gledališke delavce bo, kako n. pr. Stupica »teatralizira gledališče«, kako ne skrbi preveč za potekanje in zvestobo gledalčeve iluzije resničnosti, kako obratno večkrat poudarja, da gre za artefakt, kako ne vodi igralcev v doživetje, temveč bolj k svobodni, uglajeni in inteligentni predstavi oseb. Vse to je zelo zanimivo in naši ortodoksni gledališki iluzionisti se lahko tukaj praktično prepričajo, da ni nujno, da je vsaka stvar že takoj formalizem. Nekatere vloge so bile zaradi tega oškodovane; posebno Malvolio, ki je bil omejen samo na zunanost, na masko, hojo, grimase in geste. Občudovanja vredno je, s kakšno resnostjo in preciznostjo je zasnoval Stupica Shakespearovo komedijo. V preteklosti so pri nas pogosto igrali prav »Kar hočete«, oziroma bolje rečeno improvizirali kot grobo farso, in obe plati dejanja, ljubezenska

BERTOLT BRECHT: »KAVKAŠKI KROG S KREDO«. 1957. REŽIJA: F. JAMNIK, SCENA: INŽ. ARCH. N. MATUL. V SREDINI STANE SEVER (AZDAK)

in pijanska, sta se pri tem vzajemno uničevali in iskali pri gledalcih zanimanje, seveda na škodo prvega. Pri Stupici pa vlada dragocena enotnost; in to zaradi premišljenega prijema — in zaradi nenavadne stilne čistosti predstave.

Seveda je res, da to, kako je Stupica režiral v D 34 Shakespeara (in v Narodnem divadlu Držića), ni pri nas nič takega, kar bi še ne videli. Gre pravzaprav za neko varianto ali neposredno nadaljevanje v stilni tradiciji, ki so jo pri nas ustvarili posebno Burian, Frejka, Honzl že pred vojno. Naše današnje gledališče, obogateno z vsem, kar je bilo pri nas v teku poslednjih let dragocenega, pa tudi osiromašeno s tem, kar je bilo zmotnega, ne hodi več po tej poti. Je v bolj komplicirani situaciji in je v marsičem že napredovalo.

Težko more tekrovati s Stupičevim »Kar hočete«. Gledališče komedije, ki je tri tedne kasneje uprizorilo komedijo »Kakor vam drago«, ki daje še več priložnosti prav za lahek in uglačen humor, ljubko

igrivost, poetičnost in elegantno čebljanje bistrih in pametnih dialogov. Toda tam se vleče predstava brez isker, revna z dovtipi, nemoderna in težka. Če ne bi bilo Zdenke Prochazkove, ki igra mlado in divjo Rosalindo z nekaširanim temperamentom in humorjem, naravno in po svoje, in ki na srečo, posebno v scenah, ko je preoblečena, obvlada vso predstavo in popolnoma zakriva svojega brezbarvnega ljubezenskega partnerja — bi se morda gledalci ves večer niti ne zabavali. In če bi ne bilo L. Lipskega, ki dobro igra dvornega norca, bi ne imeli gledalci mnogo priložnosti za spoznanje, koliko miselne globine in življenjske modrosti je v tej Shakespearovi komediji. Režiral je O. Ornest. Kostumi so bili lepi in dragi, finančni efekt julijskih repriz v Valdštajnskem vrtu dober, toda niti majhnega okenca v svet ni to gledališče odprlo s svojim Shakespearom.

Še manj skrbi s Shakespearom so si delali v »Gledališču St. K. Neumanna«. Tam je — spet »Ukročena trmoglavka« — samo obrtniško delo, priljubljena repertoarna igra za poletje. Nekateri dialogi med Petrucciem in Katarino so bili izdelani sicer igralsko skrbno, toda v splošnem je predstava štorasta in preveč lagodno obdelana. Težko razumemo, kako more igrati isto gledališče hkrati dve predstavi tako različne kvalitete: tako dobro »Mater Hrabrost« in tako slabo »Ukročeno trmoglavko«.

Prevedel Frane Jerman

ANČKA
LEVARJEVA
(GRUŠA
VAHANADZE)
IN BERT SOTLAR
(SIMON HAHAVA).
1937.

Dr. PAUL-HERBERT APPEL:

PREDEN SE DVIGNE ZASTOR

NAČRTI NEMŠKIH GLEDALIŠČ ZA SEZONO 1957-58

Zopet je konec sezone in feljtonisti-preroki vseh nemških časopisov, ki dajo kaj nase, postavljajo spričo dosedaj objavljenih repertoarnih načrtov svoje prognoze za naslednjo sezono.

Nujno vprašanje: kaj bo novega, ne najde nikjer preveč upapolnega odgovora. Poslednje povojno desetletje, v katerem so napolnile vse do tedaj zavračane internacionalne moči kot dolgi dvigajoči se valovi plime nemško gledališče z vrvečim življenjem, je ustvarilo v krogu kritikov zaradi pričakovanja vedno novih novosti mogoče neki napeti snobizem, ki pa je bil čisto zaverovan v bolj zunanje senzacije, kot pa v solidno, nesenzacionalno kvaliteto delo. Vsekakor je tudi nova sezona bogata z novitetami, čeprav verjetno ni bogata eksplozivnih presenečenj.

V začetku prihodnje sezone bo uprizarjalo Münchensko Komorno gledališče, zvesto svoji tradiciji, predvsem moderne dramatike, med temi novo dramo Thorntona Wilderja »Alkestiade«. Preureditev tega antičnega mitosa neomajne zakonske ljubezni preko groba se zdi boljša od drugih, že v manj izprijenih poskusov te vrste, zaradi svojega zavestnega odstopa od običajnih psiholoških fines. Do besede pride jasna, trdna in neprisiljena proza. Antična fabula, krščanske odrešeniške misli, humanistične ideje evropske klasike in eksistenčni problemi ljudi našega časa so našli pesniški izraz, kakršnega danes gledališča iščejo. — »Galilejevo življenje« Berta Brechta bo mogoče vrhunec te sezone, potem ko je Komorno gledališče v povojnih letih vprizorilo skoraj vsa dela tega dramatika. »Dreyfusova afera«, dramatizacija zgodovinskega francoskega juridičnega škandala, v katerem je avtor Hans J. Rehfisch ostro obsodil militarizem in antisemitizem, je nastala sicer že v dvajsetih letih, vendar bo v ponovni uprizoritvi v letu 1957 lahko dokazala svojo vrednost in svojo nujnost kot vseskozi času primerno delo.

»Werkraum-Theater« Komornega gledališča, improvizirani oder v gledališki delavnici, bo posvečen izključno eksperimentom. Wolfgang Borcherta pretresljiva povratniška drama »Zunaj pred vrati« bo uprizorjena v spomin na pred desetimi leti umrlega mladega pesnika, s katerim je morda nemška povojna literatura izgubila največjo nado. Sledila naj bi surrealistično-komična tragikomedija Jacquesa Audibertija »Quoat-Quoat« in »Velika odpoved«, zgodovinsko prirejeno razpravljanje o razmerju med krščanstvom in politično silo. Nadaljnji večeri so predvideni za nemške krstne izvedbe. Lessingov »Modri Natan«, Shakespeareov »Richard II«, Nestroyev »Talisman« in Hofmannsthalov »Nepodkupljivi« (po 1 staro in 1 novejšo dunajsko delo) Strindbergov »Mrtvaški ples« in Sternheimova »Markiza iz Arcisa« so bolj ali manj preizkušena dela.

Bolj na klasiki temelji repertoarni načrt Državnega gledališča (Staatsschauspiel): »Kovarstvo in ljubezen« (Schiller), »Egmont« (Goethe), »Vitez čudes« (Calderon), po ena Lope de Vegova in Shakespearova veseloigra in »Bratski spor v habsburški hiši« (hvaležno znamenito delo avstrijskega klasika Franza Grillparzerja). Z večjim zanimanjem lahko pričakujemo francosko revolucionarno komedijo »Veseli dan« (Beaumarchais: La folle journée), ruski deli »Striček Vanja« (Čehov) in »Na dnu« (Gorki) ter končno preizkušnjo že daljša literarno pokopane Bidermannove baročne drame: »Cenodoxus« — doktor iz Pariza; faustovska tema s prevladujočim religioznim podarkom, na novo prevedena iz latinščine. Obe veliki Münchenski gledališči, Državno in Komorno, sta si pustili seveda na tihem še dovolj svobodnih terminov, da bi lahko izkoristili možnosti, ki bi se pojavile naknadno.

Po pregledu repertoarjev glavnih gledališč Zahodne Nemčije dobimo neizogiben vtis, da v splošnem prevladujejo znana in preizkušena dela — na ljubo njegovemu veličanstvu abonentu! Pozitivno se izdvaja dejavnost berlinskega Schillerjevega gledališča.

Samuela Becketta »Igra o koncu« (Fin de Partie), z zelo grenko ironijo in s trahotno tesnobo napolnjena vizija o koncu sveta za štiri igralce, bo tu v Nemčiji uprizorjena prvič (Beckett je bil s svojo metafizično klovnado »Čakajoč na Godota« svojčas dvignil mnogo prahu). V repertoarnem načrtu sta še Jeana Anouilha »Valček toreadorjev« (Valse des Toreadors) — v Parizu je delo propadlo, v Londonu pa doživelo velikanski uspeh — ki je mrtvaška zakonska drama, in družbeno kritično delo »Ozri se v jezi« (Look back in anger) mladega Angleža Johna Osborna; končno tukaj skoraj neznano delo M. Gorkega: »Jegor Buličov in drugi«.

Zelo moderno opremljeno gledališče v Darmstadtu bo uprizorilo — razen prve izvedbe »Kobilic« Italijana D'Errica — novi deli francoskega surrealističnega Eugena Ionesca »Novi najemnik« in Georges Schehadeja »Večer pregovorov«, medtem ko pogumno gledališče malega severnonemškega mesta Celle pod vodstvom intendanta Hannesa Razuma daje v diskusijo avantgardista Arturja Adamova »Srečanje«. Dva nadaljnja avtorja te smeri, Audibertija in Becketta smo omenili že pri Münchenu in Berlinu. Tennesseeja Williamsa »Orfeus se spušča« (Orpheus descending) se bo pojavil v Frankfurtu in v Düsseldorfu, Grahama Greena »Skrivnost« (The potting Shed), vsebinsko in formalno zelo dvomljiva razprava o možnosti »čudeža«, v Essenu, Petra Ustinova drama o Robespieru »Prazni stol« (The Empty Child) v Hamburgu, kjer bo v ostalem Gustav Gründgens kot glavni dogodek sezone pripravil drugi del Goethejevega »Fausta« — redko drzen poskus! — V Berlinu in Frankfurtu bomo videli dramo Eugena O'Neillja »Skoraj pesnik« (A Touch of a Poet), prav tako pa bomo v Frankfurtu videli briljantno družbeno satiro »Jajce« (L'Oeuf) Francoza Marcela Marceauja in Thorntona Wilderja »Alkestijado«, ki jo bodo po Münchenski uprizoritvi izvajala še razna druga gledališča. — Bremen si je zagotovil po vzhodnoberlinski krstni predstavi premiero, po mojem mnenju, najboljše drame mladega nemškega avtorja: »Bitka pri Lobosici«, nenavadno nazorno in med zasmehovanjem in obtoževanjem odlično nihajočo protivojno delo Petra Hacksa, ki se je kot učenec in asistent režiserja Berta Brechta mnogo naučil od svojega velikega mojstra. Münchensko Komorno gledališče bo uprizorilo že pred dvema letoma prvič izvajano družbeno kritično kabaretno delo »Začetek indijskega veka«. Od nadaljnjih nemških avtorjev bo igrana Kurta Gressiekerja originalna in dovtipna psevdo-zgodovinska kome-

dija, ki je že mnogokrat vzbudila pozornost, to je »Henrik VIII. in njegove žene«. Z drugimi številnimi imeni, ki so zapisana na razglasih, me ne veže več nobena konkretna predstava (posebno je tu vredna pozdrava iniciativa manjših gledališč). »Ciperska Antigona« Feliksa Lutzkendorfa je zanimiva predvsem zaradi tematike (upor proti kolonialnemu nasilju na Cipru), manj pa zaradi nekoliko naivne in papirnate oblike, in bo potrebovala zelo domiselnega režiserja, da bi vzdržala ognjeno preizkušnjo v berlinskem gledališču »Tribüne«. Friedrich Dürrenmatt, največja potencia med avtorji nemškega jezikovnega območja, je svojo kriminalko »Gospod Korbes sprejema« uprizoril prvič v Kölnu. Nadaljnje, še ne dokončno izoblikovano delo, bo uprizorjeno zopet v Münchenskem Komornem gledališču, s katerim je Dürrenmatt že od nekdaj intenzivno povezan.

To bi bilo nekaj skic o načrtih nove sezone, ki pa so lahko le skromno komentirano naštevaje; kajti odločitev bo padla šele takrat, ko se bo zastor dvignil. Tudi ne manjka na nobenem okvirnem repertoarnem načrtu modra in previdna klavzula »morebitne spremembe si uprava pridržuje«, in često — kljub našemu vedno natančnejšemu in vedno bolj izpopolnjenemu menežerskemu poslovanju — ravno nepredvideni dogodki vodijo do nepričakovanih triumfov in ustvarjajo v gledališču vesele ure.

Prevedel Frane Jerman

GERHARD WOLFRAM:

GLEDALIŠKO PISMO IZ BERLINA

Ko poskušam poročati slovenskemu bralcu o gledališkem življenju v Berlinu, se me loteva, priznam, neka nemoč. Moje poročilo vsekakor terja najpoprej obrazložitev nenormalnih razmer v tem razdeljenem mestu, ki nekoč ni bilo samo glavno mesto, marveč naj bi bilo, kot pravi Heinrich Mann, prestolnica evropskega gledališča.

Berlin je dejansko razdeljen od leta 1948, ko je pričelo Nemčijo in s tem tudi Berlin obvladovati dvoje vrednotenj. Naj se tudi zdi nerazumljivo, vendar ne smem zamolčati, da smo se v tem pičlem desetletju predali nekaki privajenosti, iz katere smo se iztrgali le, kadar so se spričo nas znašli pred berlinsko situacijo začuden in pretreseni gostje iz tujine.

Vendar moram vsem tem ugotovitvam takoj dodati, da si Berlin še vedno prizadeva, da bi ohranil enotnost svojega gledališča. V našem delu mesta, v demokratičnem sektorju, je danes odprtih osem gledališč, med njimi Nemško gledališče (»Deutsches Theater«) z dvema odroma; v njihovih ansamblih je mnogo zahodnoberlinskih gledaliških umetnikov. Kljub strogim administrativnim ukrepom zahodnoberlinskega mestnega senata, ki skuša tamkajšnjemu prebivalstvu popolnoma preprečiti in onemogočiti sodelovanje na odrih vzhodnega dela Berlina, vendarle dosega določene uspehe izmenjava mišljenj in izkušenj, ki jo vodi volja po enotnosti nemške gledališke omike: intendant obeh reprezentativnih zahodnonemških gledališč, Schillerjevega gledališča in gledališča v Schlossparku (»Schillertheater« in »Schlossparktheater«), Boleslav Barlog, se trudi, da bi bil lojalen. Udeležuje se, žal, kot edini zahodnoberlinski gledališki upravnik, mnogih premier v naših gledališčih in videli smo ga tudi kot gosta na nekem sprejemu, ki ga je priredilo moskovsko »Gledališče Vahtangova« ob gostovanju v

vzhodnem Berlinu. Prvi dramaturg obeh omenjenih gledališč je eden izmed podpisnikov pomembne politične izjave, ki je tik pred zahodnonemškimi parlamentarnimi volitvami terjala, naj bi z neposrednimi pogajanji med nemško demokratično republiko in zvezno republiko Nemčijo premostili prepad med obema deloma Nemčije. Spomenico, ki je bila izredno pogumno dejanje, je podpisalo tri sto znamenitih kulturnih ustvarjalcev Zahodne Nemčije in gotovo ni nezanimivo dejstvo, da so med njimi imena mnogih slavnih nemških gledaliških in filmskih igralcev.

Težnja po enotnosti nemške gledališke omike pa se seveda ne izraža v želji, da bi si bili gledališki repertoarji tu in tam enaki, marveč v svoji usmerjenosti. Nastopilo je nenavadno stanje, da je namreč ideološka usmerjenost gledališč, ki se najbolj razločno izraža v repertoarju, našla geografski izraz. Kar zadeva moderno gledališče in moderno dramatiko, uprizarjajo v zahodnem delu Berlina vse, kar menita evropsko in ameriško meščanstvo, da je reprezentančno, in ničesar, kar je zrastle iz tradicij delavskega razreda ali pod vplivom borbe delavskega razreda. Nasprotno pa se gledališča v našem sektorju trudijo, da bi repertoarji v polni meri ustrezali potrebam delovnega človeka. Izjema pri tem sta v zahodnem Berlinu zopet Schillerjevo gledališče in Gledališče v Schlossparku pod vodstvom upravnika Boleslava Barloga, ki — kljub divjim napadom tiska — uprizarjata odrska dela F. G. Lorce, O'Caseya, M. Gorkega, H. H. Jahna in Güntherja Weisenborna.

V klasičnem repertoarju, v katerem vidimo svojo skupno last, se izraža smer gledališča v njegovi interpretaciji klasičnih del. Poleg mnogih nasilnih interpretacij in potvorb imamo v tej smeri tudi mnogo dobrih primerov. Skoraj istočasno sta uprizorili zahodnonemško Schillerjevo gledališče in vzhodnoberlinsko Nemško gledališče v pretekli sezoni Lessingovo »dramo strpnosti« *»Modri napuh«*, v zahodnem Berlinu z znamenitim starim igralcem Ernstom Deutschem, v našem državnem gledališču pa s priznanim nestorjem nemške gledališke umetnosti Edvardom von Wintersteinom v glavni vlogi. Umetnika sta obiskala predstavi drug drugega in posnetki prijateljskih pomenkov v garderobah so bili za vse nas srečni pogled v tisti čas, ko bo moč ljudstva odpravila absurde prilike v Nemčiji in ko bo spet ustanovljena enotna miroljubna demokratična domovina.

Bralce »Gledališkega lista« bodo gotovo zanimale nadrobnosti iz naših repertoarjev. Obilica snovi me sili, da za danes obravnavam le dramska gledališča.

»Nemško gledališče« v Schummanovi ulici, gledališče, v katerem je v letih pred nastopom temne Hitlerjeve strahovlade ustvarjal svojo veliko umetnost Max Reinhardt, se bliža dvema pomembnima dogodkoma: v počastitev štiridesetletnice velike socialistične oktobrske revolucije bo intendant, nosilec častnega naslova narodni umetnik, Wolfgang Langhoff, režiral dramo »Vihar« V. Billa-Belocerkovskega. Eno izmed glavnih vlog bo igral Ernst Deutsch, najbolj zanimivi in največji nemški gledališki igralec, ki ga ta čas lahko smatramo za svojega. Kmalu za tem bo v Nemškem gledališču premiera »Treh sester« A. P. Čehova; to premiero vsi pričakujemo zelo nestrpno, ker je prevzel režijo slavni nemški režiser Heinz Hilpert, ki trenutno vodi »Nemško gledališče« v Göttingenu v Zahodni Nemčiji. Tu moramo zopet pojasniti, da pomeni tako gostovanje v pogojih, kakršni vladajo v Zahodni Nemčiji, nenavadno pogumno dejanje, in da zategadelj prihaja do takih gostovanj le redko.

Ruska dramska književnost iz druge polovice devetnajstega stoletja slavi zadnje mesece res prave triumfe. Pod konec lanske sezone je vzhodnoberlinsko »Ljudsko gledališče« uprizorilo pod režijskim vodstvom svojega upravnika Fritzja Wistena Tolstojevo dramo »Moč teme«, naše gledališče, ki nosi ime Maksima Gorkega (Gerhard Wolfram je šef dramaturškega oddelka v tem gledališču — op. ur.), pa je začelo tekočo sezono z njegovo dramo »Na dnu«. V zahodnoberlinskem gledališču »Schlossparktheater« je režiral po vsem svetu znani režiser Erwin Piscator z velikim uspehom tri enodejanke L. N. Tostoja in A. P. Čehova, »Gledališče ob Kurfuerstendamm« (Theater am Kurfuerstendamm) v zahodnem Berlinu je uprizorilo — priznati je sicer treba, da uprizoritev ni posebno uspela — Tolstojevo dramo »In luč sveti v temi«, »Nemško gledališče« je prevzelo v svoj repertoar izvrstno uprizoritev Maksima Gorkega »Malomeščanov« iz razpuščenega dunajskega gledališča »Wiener Skala« s skoraj vsemi igralci, in »Schillerjevo gledališče« je uvrstilo v repertoar »Češnjev vrt« A. P. Čehova. Potem ko smo leta in leta to literaturo zanemarjali, danes navdušuje gledališko občinstvo obeh delov Berlina.

Iz nemške klasike je »Nemško gledališče« uvrstilo v repertoar Büchnerjevega »Vojčka«, »Ljudsko gledališče« pa »Mater, ki je umorila otroka«, tragedijo Heinricha Leopolda Wagnerja. V tej smeri se kaže jasno prizadevanje po odkrivanju starejše revolucionarne literature, ki jo smemo danes z enako pravico prištevati h klasiki, kot, recimo, velike humanistične igre G. E. Lessinga, J. W. Goetheja in F. Schillerja. V zahodnem Berlinu nameravajo v tej sezoni uprizoriti Schillerjevega »Wallensteina« in sporno igro »Das Kaetchen von Heilbronn« Heinricha Kleista.

Naše »Nemško gledališče« ima v svojem sestavu še drugo manjše gledališče v isti hiši, namreč »Komorno gledališče«. Tu se menjavajo zanimive sodobne drame in zabavna odrska dela, za katere je gotovo, da bodo imela pri občinstvu uspeh. V tem gledališču bo v kratkem premiera »Dnevnika Ane Frank«, pozneje pa bodo na sporedu dela Bernarda Shawa, Jeana Giraudoux in Marcela Pagnola. Kot dogodek posebne vrste pričakujemo premiero »Tkalcev« Gerharta Hauptmanna v »Ljudskem gledališču«.

Posebno mesto v našem gledališkem življenju zavzema »Berliner Ensemble«, gledališče, ki ga vodi Brechtova vdova Helena Weigel. Ustanovil ga je Bertolt Brecht, ki uživa velikanski mednarodni ugled; zaradi svojega izvirnega in nenavadno zanimivega dela, s katerim povzroča prave plazove strastno nasprotujočih si mnenj, stoji v središču zanimanja. Razumljivo je, da to gledališče, ki je bilo ustanovljeno kot preizkusni laboratorij za Brechtovo metodologijo in njegovo teorijo, uprizarja predvsem njegova odrska dela. V tekoči sezoni se bodo zvrstile premiere »Dobrega človeka iz Sečuana«, »Beraške opere«, in »Dnevov Komune«. V smislu koncepcije, kakršno si je zamislil in želel sam Bertolt Brecht, pa bo to gledališče razen tega uprizarjalo revolucionarna dramska dela vseh časov in vseh dežel. Kot prva uprizoritev v tej smeri je predvidena »Optimistična tragedija« Vsevoloda Vitaleviča Višnjevskega. Toda naj mi bralci »Gledališkega lista« dovolijo, da o načrtih in o delu tega gledališča nadrobneje spregovorim kdaj drugič v posebnem poročilu.

Tako bi mi torej preostalo — če izpustim osrednje otroško gledališče, ki mu določa delo in smer otroško občinstvo — da spregovorim še o našem gledališču. Naše gledališče se trudi, da bi dalo svojemu repertoarju podobne poudarke. Srečni smo, da velja naše gledališče za preizkusni oder novih izvirnih dramskih del; na žalost je za sedaj

med temi novimi deli zelo malo nemških. »Gledališče Maksima Gorkega« vodi profesor Maksim Vallentin, sin prezgodaj umrlega slavnega nemškega režiserja Richarda Vallentina, ki je leta 1902 skupaj z Maxom Rinhardtom ustanovil »Malo gledališče Unter den Linden« (»Das Kleine Theater Unter den Linden«) in si z režijo drame Maksima Gorkega »Na dnu« pridobil svetovni sloves.

»Das Kleine Theater Unter den Linden« je tudi drugi naslov naše gledališke hiše, v katerem trenutno igramo dela Henrika Ibsena, Maksima Gorkega, Friedricha Wolfa, Georga Kaiserja, Miloslava Stehlika (CSR) in Gerta Weymanna (Zvezna republika Nemčija). Za tekočo sezono predvidevamo poleg privlačnega sodobnega dramskega dela Danca »Otta L. Fischerja »Dan zame« dramo N. Rahmanova »Viharni večer življenja«, Mac Collovo predelavo »Lisistrate« z naslovom »Podjetje ,Oljna vejica«, ki jo bo režirala Joan Littlewood, prva režiserka londonskega gledališča »Workshop«, dalje dve krstni uprizoritvi: novo igro Alfreda Matuschesa »Gola trava« in ljudsko igro Borisa Djacenka »Hans Bockum gre v pekel«. Sezono bomo zaključili z »Mariano Pinedo« F. G. Lorce.

Mnogo naslovov, mnogo imen, a vse to bralcu v daljni deželi verjetno le malo pove. Vendar pa vse to za raznolikost in pisanost berlinskega gledališkega življenja ni netipično; tistega berlinskega gledališkega življenja, ki si začenja zopet pridobivati ugled in vplivati na vso Nemčijo.

Upam — in to upanje me tolaži — da se bom lahko v nadaljnjih poročilih o posameznih berlinskih premierah dragim bralcem »Gledališkega lista« bolj približal in jim posređoval jasnejšo in bolj plastično podobo gledališkega življenja v Berlinu.

Iz rokopisa prevedla Zora Filipičeva

ZIEMOWIT MIKOLAJTIS

PRELOM V POLJSKEM GLEDALIŠČU?

Ni lahko predstaviti bralcu v drugi deželi vso zapleteno resnico o poljskem gledališču. Na Poljskem se namreč zadnje izpremembe v gledališki umetnosti niso krile z datumi minule gledališke sezone, čeprav se na splošno govori, da je bila ta sezona leto preloma. Ta omejitve omogoča korekturo z umetniške in predvsem ... koledarske plati. Ne gre tu namreč toliko za umetniški ali ideološki prelom, in prav tako tudi ne za zaokroženo sezono dvanajstih mesecev od jeseni do jeseni, temveč za polnih trinajst, štirinajst mesecev od aprila 1956. leta do junija 1957. leta; — v tem času so namreč, menda prvič v desetih letih, dozorevali najvažnejši umetniški in idejni pojavi na poljskih odrih.

Klica v poljskem gledališču se je začela dobro razvijati v 1956. letu, ko so umetniki segli po velikem repertoarju poljske klasike, ki do tedaj na poljskem odru skoraj ni bila dovoljena. Naj zadostuje podatek, da večina v svetu znanih poljskih romantičnih in neoromantičnih dram skoraj deset let ni bila uprizorjena na poljskem odru. Na prelomu med pomladjo in jesenjo 1956. leta, na prelomu obeh sezon se je vrč s poljsko gledališko klasiko končno razbil. Pred uprizoritvijo »D e d o v« A. Mickiewicza so prikazovali na odrih Varšave, Lodza in Krakova

taka velika dela kot so »Baladina« in »Kordijan« J. Slovackega, »Novembrska noč« in »Svatba« S. Wyspianskega itd., ki so izzvala žive polemike in ideološka trenja ter kljub vsemu tudi veselje nad nezadržanim uspehom tja do sedanjih dni. Nekatere teh režij so imele prelomni značaj (tu mislim na »Novembrske noči« in na »Kordijana«) — ponovno odkrivajoč zaklade v umetniškem smislu in v smislu novih interpretacijskih in režijskih možnosti. Imele so prav tako svoj globlji idejni pomen: glavna ideja teh del je bila ideja borbe za narodno ter osebno svobodo, ideja borbe proti vsakršnemu izkoriščanju ter prastari problem želje po svobodi in pravovrednosti.

Ni treba poudarjati, da je bila aktualnost te problematike v mejah borbe proti kultu osebnosti nesporna! Dela poljske klasične dramatike so pokazala svojo neminljivo veličino in dokazala, da ni treba segati zgolj po Sofokleju, Hugoju, Schillerju in drugih tujih potentatih duha in poezije, da tudi poljska umetnost pogloblja problematiko, ki so jo načeli največji pisatelji. Očividno ni aktualnost otežkočila samo pristopa gledalca k delom naše klasike, temveč tudi podjarmila naše gledališke delavce. Pod pritiskom atmosfere, v kateri je živela domovina, se je izpremenil pristop h klasiki — k delom, ki so jih sedaj prebirali z drugega vidika. Tedaj je režija spojila običajno zgodovinsko natančnost in zgodovinski stil del z »aktualizacijo« njihovih idejnih vsebin. Ta podzavestna vzpostava »sodobnosti« v odnosu do del umetnosti v tem posebnem času se je končno v poljskih umetniških nazorih le rodila in od tedaj zagospodovala nad gledališkim stilom na Poljskem v pretekli sezoni.

Najpopolnejši pojav tega odnosa do umetnosti je bila uprizoritev Shakespearovega dela »Mera za mero« v gledališču v Novi Huti pri Krakovu ter uprizoritev sodobnega poljskega umetniškega dela »Praznik Winkelrida« Andrzejevskega in Zagorskega v Novem gledališču v Lodzu. Premieri obeh del je razmejil komaj en dan. Obe sta nastali brez medsebojnega stika v dveh različnih gledališčih, toda kljub temu sta bili njuni konceptiji silno podobni druga drugi — postali sta nehoten napad na kult osebnosti. Najzanimivejša stvar je bila, da je bila predstava v Novi Huti odigrana v absolutno shakespearearski konvenciji; kar zadeva stil igranja, — ni ta predstava v ničemer odstopila od te konvencije. Toda... Glej, okoristili so se z določenim »TODA«, ki je bil nerazdružljivo povezan s starim elizabetinskim gledališčem v Angliji, torej na ta način, da so bil kostumi v tem gledališču (če se lahko temu tako reče) »svojevoljni«, da je Shakespeare prikazal v svojem delu raznolike tipe rezonerjev in filozofov, da je to gledališče igralo v pradačnih časih v posebni scenski opremi, ali točneje, pravzaprav brez nje, da je razpolagalo z odrom, ki je bil zgrajen v globino in višino, kajti poudarjen je bil tudi balkon in stolp. Direktor Skuśanka in scenograf Kantor sta sprejela prav ta pravila, »toda«... namesto balkona in stolpa je bilo postavljeno... taborišče, namesto vratne vdolbine iz starega angleškega gledališča je bil postavljen... zid, namesto »svojevoljnih« kostumov starih popotnih igralskih družin so bili projektirani novi »svojevoljni in sodobni«, kostumi, ki so simbolizirali lastnosti oseb, in namesto glasnika — na zidu pod stolpom — je brez misli meril svoje težke korake topi vojak... itd. Z eno besedo — scenografija je privzela sodobno idejo uprizoritve, ki je ostala podrejena različnim režiserskim zamislim dela, ki so se rodile neločljivo povezane s poljskimi družbeno-političnimi pogoji. Življenje je naletelo na nove poglede na Shakespearovo dramo, ki je bila odigrana na odru kot dokument borbe proti nespametno pojmovanemu vladanju, proti preveliki oblasti posameznika, kot dokument borbe za svobodo človeka.

Sodobno delo »Praznik Winkelrida«, ki je bilo uprizorjeno pod vodstvom režiserja in direktorja Dejmeke, je postalo drugi važni dogodek sezone. Delo je nastalo 1944. leta. Napisano je bilo na podlagi tajno razglašenega natečaja v času nemške okupacije na pobudo ilegalnih poljskih gledaliških delavcev. Takoj po vojni je bilo tiskano, toda ... nikjer ni bilo uprizorjeno. Dogovor molčanja je prikril delo velike umetniške vrednosti, katerega edina »napaka« (z uradnega stališča) je oster satirični pogled na politično stvarnost in skoraj preokrovanje nekompromisnega zasmehovanja do absurda razvite »vlade posameznika«. Delo ima podnaslov — komedija. Toda kakšna komedija je to, boste vprašali, ali je dejanje polno dramatičnosti? Na primer — Winkelrid se v obrambo svoje domovine vrže na kopja sovražnikov, toda ... ne ve zato, da je sovražnik že na umiku iz dežele po izgubljeni veliki bitki. Ali drugi fragment: eden prijateljev umrlega Winkelrida je zlorabil njegovo dejanje in izkoristil njegov heroizem za postavitev temeljev svoji vladi, medtem ko Winkelridov sin Konrad živi dvajset let v bedi ... ali: isti človek povabi Konrada za obletnico Winkelridove smrti in mu ukaže, naj igra v javnem misteriju, napisanem zares na čast samega Winkelrida, toda spretno obrnjenem v slavo novega oblastnika. Konrad se v času te slavnosti upre in pozove ljudstvo v vojno, — vendar to že zadostuje, da tudi tiran sprejme gesla demonstrantov in takoj jih ima na svoji strani. In tako na koncu demonstracije vsi čestitajo oblastniku k uspehu, a on mirno odhaja počivat in stvarno razlaga: »Moram imeti mir, moram se seznaniti z idejnim gibanjem, na čelu katerega sem stal.« Kje je tu pravzaprav — komedija? Samo v ironiji, samo v boleči satiri? Komedija? Da, toda skozi solze, preko javnega sramotilnega odra. Druge komedije tu ni.

Uspeh Shakespearove drame »Mera za mero« in »Praznika Winkelrida« Andrzejevskega in Zagorskega je prekoračil najbolj drzna pričakovanja, tem bolj, ker se je zgodil hkrati s Poljskim Oktobrom. Obe deli sta povzročili prelom v kulturni in umetniški politiki poljskega gledališča. Od tedaj se kompromitrane metode vodenja repertoarne politike ne vračajo več. Od tistega časa je dana prosta roka samemu ustvarjanju. Bil je že zadnji čas. Nasilna naturalistična smer v zadnjih desetih letih ni prijala razvoju gledališča. V tem času se je začelo gledališče kar najbolj odtrgovati od evropske umetnosti, po zlu so šli mnogi igralci. Po zgoraj omenjenih predstavah, ki sta se ločili od formalnega novatorstva, je završala diskusija o repertoarni smeri in o stilu igranja v poljskih gledališčih. Diskusija se je zaostrila ob ponovni uprizoritvi drame »Dve gledališči« odličnega sodobnega poljskega dramatika J. Szaniawskega, ki je bila odstavljena z repertoarja v letu 1949 po uspehih na Poljskem, v Brnu in Budimpešti. Zakaj se je to zgodilo? »Dve gledališči« je naturalistično in poetično delo. Avtorjeva intencija je jasna: ozki naturalizem ubija umetnost, svarim! Poetična in odrska metafora pa ni zadela vseh v svojem bogastvu. Del činiteljev ni razumel dela kot svarilo niti kot obrambo drugih gledaliških stilov in drugih estetskih pozicij (n. pr. simbolizma), temveč izključno kot napad na socialistični realizem! To je zadostovalo — delo je bilo vzeto z repertoarja! V tem času so igrali na Poljskem dramo propada »Gledališče sanj«, ki je ostala na višku borbe, in tlačila ter ubijala invencijo gledališča, ki ga je Szaniawski poetično imenoval »Gledališče zrcal«, to je realistično gledališče, ki se je vrnilo na pozicije togega naturalizma. Uprizoritev tega dela v gledališču J. Slovackega v Krakovu pod vodstvom B. Dabrowskega je znova vrgla s tira probleme umetniških stilov v naših gledališčih, kar je bil viden dokument in ilustracija potreb v območju umetnosti.

Do tedaj je bilo od stare evropske klasike igranega zelo malo, malo Goldonija in Ibsena — igrājmo torej Ibsena! No, in igrali so Ibsena v Varšavi in Krakovu, »Strahove« in »Divjo raco«. Druga smer je bila, da so uvrščali v repertoar sodobna dela poljskih avtorjev, ki so preležala nekaj let nepravilno pozabljena v predalih, ker so vzbudila strah preveč previdnih režiserjev, ali pa so bila v preteklosti naravnost prepovedana. Mislim predvsem na tvornost J. Szaniawskega, A. M. Swinarskega in znanega katoliškega pisatelja, sedanjega člana Državnega sveta, J. Zawieyskega. Zlasti Szaniawskega delo »Kovač, denar in zvezde«, poleg njegovega dela »Dve gledališči«, ali »Visoka stena« Zawieyskega so bila uprizorjena sedaj z velikim uspehom in te predstave so dokazale, da so vsa omenjena dela vredna priporočila inozemskim gledališčem vključno s »Praznikom Winkelrida«. Zadoščeno je bilo tudi dolgu iz sodobnega svetovnega repertoarja. Na gledališke deske so prišli: Aymé, Cocteau, Agata Christie, Brecht, Wilder, Sartre, Giraudoux, Anouilh... Tri dela nazadnje imenovanih avtorjev so prišla na oder po zakonu »repatriacije«, kajti uprizorjena so bila na Poljskem že prej, takoj po vojni v letih 1945—1949, potem pa o njih ni bilo več ne duha ne sluha. V tej težnji za sodobnostjo ne bi bilo nič hudega, temveč bi bil razveseljiv dogodek, da se po dolgih letih vrača v široki fronti sodobnost v poljska gledališča, toda... spet »TODA«. Hitrica mi dovolila izbire, selekcije, dobrih prevodov. Javnost je zelo pogosto zahtevala dela, brez ozira na njihovo težo in vrednost. Ali z drugimi besedami: niso hoteli čakati nove obdelave, hoteli so videti na odru dela kar najhitreje in to vsa dela. Ta prehitri, astmatični tek gledališkega življenja na Poljskem v mejah pretekle sezone je privedel gledališče v zelo težak položaj: ni bilo časa za obdelavo del, za seznanjanje s pisateljem in za zrelost gledaliških uprizoritev, ki so zahtevale poznavanje principov novega interpretacijskega stila; često ni bilo časa niti za sistematično in mirno spoznavanje umetniških izprememb v Evropi. Zelja po umetnosti je prisilila gledališča v nekaj, česar niso bila zmožna po situaciji in večkrat tudi po umetniški zmogljivosti. Od tod razni umetniški nesporazumi. Od tod samo grobe konture humorja C. Goldonija ali zgolj pusto Shawovo moralizatorstvo, delikatni dovtip in sarkazem J. Anouilha, ali trpka ironija vsekozi refleksivnega Ionesca (tu mislim na neposrečeno interpretacijo krakovske uprizoritve »Stolov«). Vse je ostalo na taki ravni: akademstvo, pieteta in vsa teža gledališkega obreda. Ali kot je napisal eden izmed kritikov: »Podobni so bili nemškimi trgovcem: igralci, scenografi in režiserji, — vsi so delali tako solidno, kot časti vredni prebivalci mesta Lübecka, opisani v povestih Thomasa Manna.« Z eno besedo: vse to je često privedlo do umetniških nesporazumov, ki jih je imela ta sezona v preobilju, vendar pa bi na koncu navedel tri, štiri velike gledališke kreacije. Tu mislim na tele predstave: »Jacobovski in polkovnik« Fr. Werfla v Državnem ljudskem gledališču v Novi Huti pod Krakovim, »Sveta Ivana« G. B. Shawa v Starem gledališču v Krakovu, »Čakajoč na Godota« Samuela Becketta v Sodobnem gledališču v Varšavi in »Muhe« J. P. Sartra v Narodnem gledališču v Varšavi. Zadnja predstava spada pravzaprav že v novo gledališko sezono, saj je bila premiera konec julija, torej na pragu nove sezone. Pomen omenjenih predstav je zelo velik. Premiera »Jacobovskega« je n. pr. odločilno pričala, da je na Poljskem nastalo novo veliko gledališče v absolutno zreli umetniški obliki, ki je vredno, da se predstavi Evropi, »Godot« pa je, nasprotno, pomenil zmago nad pregrado, ki nas je delila od sodobne evropske dramatike.

Na primeru »Godota« so naši ustvarjalci prvič po svetovnem uspehu Jonescov, Wilderjev in Beckettov razumeli, na čem temelji posebnost gledališča tega tipa in poetika tega tipa odrske literature; s tem so ustvarili gledališčem generacijo dobrega izbora sodobnih del za bodočnost in garancijo za točen stil interpretacije del te vrste. To je potisnilo v ozadje tiste nesporazume, ki so se pojavili n. pr. v času krakovske premiere Anouilhove »Antigone«, ki je ni bilo mogoče razlikovati od grške tragedije, ne glede na to, da je bilo poskrbljeno, da bi se odstranile take reminiscence, celo z abstraktno scenografsko obdelavo. Režiser »Godota« Jerzy Krečmer je v popolnosti doumel posebnost tega tipa umetnosti. Prvič je bilo na Poljskem zaigrano sodobno delo z distanco; brez povzdigovanja dejanja in brez podoživljanja se je režiser odtrgal od dialoga kot gibala dejanja in delovanja, dialog je razbil na samostojne monologe in jih podal kot dele razgovora igralca s samim seboj in z notranjimi pojavi. V režiserski koncepciji je šel tako daleč, da doživljanja na odru niso služila razvoju samega dejanja, temveč obratno, doživljanja so bila pretveza za konfrontacijo med njihovimi emocionalnimi in intelektualnimi konsenzkencami. Z eno besedo: čas in prostor sta bili samo »stični točki«, a nikakor ne temelja dejanja in drame. Vrednost Krečmerjeve režije sega še toliko dalje, ker je Beckettovo »introspekcijo« zgradil na odru z elementi groteske in glumaštva. Ta značaj igranja je podčrtan navsezadnje zelo močno tudi od avtorja samega v pripisih in pojasnilih o delu, v čemer se je uprizoritev koristno ločila od londonske in pariške uprizoritve, ki sta kljub popolnemu razumevanju sodobne dramatske literature v določeni stopnji obšli to avtorjevo intencijo. »Godot« je imel na Poljskem velikanski uspeh. Tega ni povzročila posebna filozofija propada in dekadence, česar je delo polno, temveč predvsem sarkastični odnos do komplicirane problematike sodobnega življenja, ki je nehotе pomagal pri odkritju posebnega odnosa do komplicirane problematike sodobnega življenja. Varšavski »Godot« je izpolnil tudi druge naloge — zaradi »sodobnosti« je z dobrim scenografskim delom učil, na čem temelji ta nova umetnost, v čem se loči od že utrjih umetniških pravil, in s tem ustvaril garancijo za razvoj interpretacijskega bogastva v naših — zadnje čase zanemarnjenih — gledališčih, česar potrebuje pravo gledališče prav tako, kot potrebuje človek izpremembo zraka.

Prevedel Frane Jerman

TRGOVSKO PODJETJE

Svila

(BIVŠI URBANC)

*v Ljubljani
pri Prešernovem
spomeniku*

*priporočam
obiskovalcem
gledališča
svoje bogate
zaloge svile
in drugih
tkanin!*

GLEDALIŠKI TISK JANUAR - MAREC 1957

IZ ARHIVA AKADEMIJE ZA IGRALSKO UMETNOST

I. GLEDALIŠKA KRONIKA

- (ALTEN Fred): Podoba modernega gledališča. Ljudska pravica (vnaprej LdP) 1957 (22. I.) št. 16 str. 5.
- (BABIČ Jože): Intervju z režiserjem Jožetom Babičem. Tokovi 1957 št. 1 str. 73.
- BERKOPEC Oto: Češka gledališča na začetku novega leta. Pismo iz Prage. 7 dni 1957 (18. I.) št. 3 str. III.
- DEŽMAN Beno: Z obiska kranjskih gledališč. Iskra 1957 št. 3 str. 70.
- (FILIPČIČ Lojze in DELAK Ferdo): Kriza ali razvoj? LDP 1957 (12. III.) št. 60 str. 5.
- FRAS Slavko: Po voznem redu gledaliških zvezd. Zapiski ob prvi polovici dunajske gledališke sezone. Naši razgledi (vnaprej NRazgl) 1957 št. 2 str. 35.
- (FRAS Slavko): S. F.: Načrt, ki ne bo izveden. Dunajski festivalski program za leto 1957. NRazgl 1957 št. 1 str. 17.
- (FRAS Slavko) S. F.: Priestley je predaval na Dunaju. NRazgl 1957 št. 1 str. 11.
- FRELIH Emil: Opereta in njen kulturni pomen. GL Operetni ansambel 1956-57 (16. III.)
- GLEDALIŠČE v Tarczynski ulici in »Cricot 2«. Nova pota poljskih eksperimentalnih odrov. Tedenska tribuna (vnaprej TT) 1957 (28. II.) št. 9 str. 9.
- GOLOB Vlado: Gostovanje mariborske opere v Grazu. Večer 1957 (30. I.) št. 24.
- GOLOB Vlado: Graška opera je Mariboru vrnila obisk. Večer 1957 (14. II.) št. 37.
- GRADIŠNIK Fedor: Zgodovina celjskega gledališkega življenja. Gledal. list MG v Celju 1957 št. 6 - 9.
- GRÜN Herbert: Gledališče danes in tu. (Celjski prispevek k beograjski anketni diskusiji. NRazgl 1957 (12. I.) št. 1 str. 16 - 15.
- GRÜN Herbert: Veseli večer. Nova obzorja 1957 št. 1 str. 63.
- HOFMAN Branko: V začetku: krotka brezpomembnost. Nova obzorja 1957 št. 1 str. 55.
- HONN R(udi): Težave goriškega gledališča. Primorske novice 1957 (15. II.) št. 7.
- JAN Rado: Nepozabno srečanje. (Po gostovanju Prešernovega gledališča v Gorici. Glas Gorenjske 1957 (29. III.) št. 26.
- (JAN Slavko): Kriza ali razvoj? LdP 1957 (9. III.) št. 57 str. 7.
- KARLIN Janez: Gledališki teden v Mariboru. LdP 1957 (7. II.) št. 32 str. 6.
- KREFT Bratko: Gledališko pismo iz Poljske. Slovenski poročevalec (vnaprej SPor) 1957 (24., 27., 31. III. 3. IV.) št. 69, 72, 75, 78.
- K(OKALJ) R(ado): Izvleček iz triletne kronike. Gledališka kronika 1954-1957 str. 15-20. O delu DPD Svoboda Kranj.
- KONJAR V(iktor): Najvišji cilj amaterstvo. Intervju z dramaturgom »Delavskega odra«. Mladina 1957 (26. II.) št. 8.
- (KOZAK Juš): Kriza ali razvoj? LdP 1957 (7. III.) št. 56.
- KRIZA ali razvoj? Naša anketa o gledališki problematiki. LdP 1957 (16. III.) št. 63 str. 7.
- KRIZA ali razvoj? Sončne in senčne plati svobodnega gledališkega umetnika. LdP 1957 (2. III.) št. 51 str. 7.

- KURET Niko: Osirotele lutke. V spomin akademskemu slikarju Milanu Klemenčiču, prvemu slovenskemu lutkarju. Gledališki list (vnaprej GL) Drame SNG Ljubljana 1957 št. 9. str. 36o.
- L(ESKOVSEK) Hinko: Triumfalna pot slovenske opere v tujino. GL Opere SNG Lj 1957 št. 4 str. 105 (o gostovanju v Holandiji).
- (L)ESKOVSEK Hinko: Triumfalna pot slovenske opere v tujino. Naše gostovanje v pariški Veliki operi. GL Opere SNG 1957 št. 5 str. 144.
- MESTNO gledališče Ljubljana 1951-1956. Ljubljana, Mestno gledališče 1966. 40.
- MORAVEC Dušan: Kramljanje o partizanskem teatru. Naša sodobnost 1957 št. 2 str. 161 (o knjigi Filipa Kalana: Veseli veter).
- NAŠE turneje po Jugoslaviji. GLMG Ljubljana 1957 št. 8 str. 210.
- NAŠI repertoarji in proslava 40-letnice oktobrske revolucije. Sodobna pota (vnaprej SPota) 1957 št. 5 str. 311-314.
- NEKAJ zanimive gledališke statistike iz FLRJ in LRS. GL Celje 1957 št. 6 str. 37.
- OREL Tine: Celjsko gledališče v prvi polovici sezone 1956/57. Naša sodobnost 1957 št. 3 str. 261.
- PAHOR Boris: Naše gledališče. Tokovi 1957 str. 75.
- PAHOR Boris: Nova sezona v Ljubljani. Tokovi 1957 str. 78.
- PAVČEK T(one): Gledališča in novo občinstvo. LdP 1957 (16.11.) št. 39 str. 5.
- PAVČEK T(one): O mariborski operi. Intervju z direktorjem opere dirigentom Jakovom Cipcijem. LdP 1957 (22. 1.) št. 18 str. 5.
- PETAN Zarko: Dunajska dramaturgija. LdP 1957 (23. III.) št. 69 str. 7.
- PETRIČ Vladimir: Igralec, gledališče in film. Film 1957 št. 2 str. 44-45.
- POGAČNIK Bogdan: Odpiramo gledališče narodov. SPor 1957 (27. III.) št. 72.
- POMENEK o našem delu in načrtih. GLMG Ljubljana 1957 št. 7 str. 180.
- P(OTOKAR) T(one): Pot zbliževanja. Gostovanje bolgarskega gledališča »Krstó Sarafov« v Jugoslaviji. LdP 1957 (30. III.) št. 75 str. 6.
- PROSENC Miklavž: Veseli konec žalostnega tedna. Zapiski o nastopu AIU. Tribuna 1957 (16. I.) št. 1.
- RAZINGER Mirko: Delavski dom v Trbovljah. GL Celje 1957 št. 9 str. 159 (o gradnji gledališkega odra).
- RUDOLF Branko: Graška Opera v Mariboru. SPor 1957 (13. II.) št. 36.
- S(AMARIN) B(ojan): Publika in gledališče pri njih in pri nas. Intervju s Slavkom Janom ob obisku v Bukarešti. Tribuna 1957 (28. II.) št. 4.
- SARAIL Jean: Občinstvu ugaja... (Kratek sprehod po pariških gledališčih) Večer 1957 (9. I.) št. 6.
- T(OMŠE) D(ušan): Seminar za režiserje pri Delavskem odru v št. 3 str. 168 (po članku Siegfrieda Nestripkeja v Théâtre dans le Monde 1956).
- T(OMŠE) D(ušan): Seminar za režiserja pri Delavskem odru v Ljubljani. Sodobna pota 1957 št. 3 str. 184.
- T(OMŠE) D(ušan): Zapiski o Delavskem odru. Sodobna pota 1957 št. 2 str. 123.
- TORKAR Igor: Kletna gledališča. GLMG Ljubljana 1957 št. 8 str. 204.
- TRAVEN Janko: Slovensko narodno gledališče v Ljubljani ob 200 letnici Linhartovega rojstva. Gledališka razstava, odprta od 23. XII. 1956 do 15. I. 1957 v Moderni galeriji. Ljubljana, Uprava SNG 1956. 80.
- TRDAN Tone: Novomeško gledališko pismo. SPor 1957 (22. II.) št. 43.
- TRILLING Ossia: Pismo iz Pariza. (Po članku Ossie Trillinga v Theatre World prevedel I. C.) GLMG (»Gledališki list« Mestnega gledališča) Ljubljana 1957 št. 8 str. 212.
- TRINKAUS Vinko: Gledališče pod Gorjanci. Sodobna pota 1957 št. 11 str. 35.

TUJI glasovi o našem gledališču. GLMG Ljubljana 1957 št. 6 str. 167.
(VIDMAR Tit) Vir: Aktualen pomenek v Drami. SPor 1957 (6. III.) št. 54.

ZBORNİK amaterskega gledališča delavskega prosvetnega društva Svobode Tabor ob 40 letnici dramskega dela 1957.

ZGAJNER Vladimir: Pismo iz Zagreba. Večer 1957 (16. II.) št. 39.
85 let Obrtniškega odra 1871-1956. Ljubljana, Obrtniški oder 1956.

II. KRITIKA IN ESTETIKA.

ARISTOPHANES

Sovre Anton: Atiška komedija in Aristophanes. GL Kranj 1957 št. 5 str. 63.

BRECHT Bertolt

Filipič Lojze: Bertolt Brecht in epsko gledališče. GL Drame SNG Lj. št. 8 str. 283.

Filipič Lojze: Epsko gledališče? Sodobna pota 1957 št. 2 str. 117.

FRANCE Anatole

Maksim Gorki o Anatonu Franceu. (Odlomki.) GLMG Ljubljana 1957, št. 6 str. 150.

Moravec Dušan: Pripovedka o dobrem človeku in krivični postavi. GLMG Ljubljana 1957, št. 6 str. 147. (Ob uprizoritvi drame Crainquebille).

Nekaj podatkov o našem avtorju. GLMG Ljubljana 1957 št. 6 str. 154.

Opomba o besedni igri v Crainquebille. GLMG Ljubljana 1957 št. 6 str. 163.

LESSING Gotthold Ephraim: Hamburška dramaturgija. (Prevedel, uvod in komentar napisal dr. France Koblar) Ljubljana, Cankarjeva založba 1956. 80.

LINHART Anton Tomaž

Kreft Bratko: A. T. Linhart. (Ob 200 letnici rojstva.) Sodobna pota 1957 št. 1 str. 9.

Kreft Bratko: Dva govora o Linhartu. (Ob 200 letnici njegovega rojstva) Nova obzorja 1957 št. 2-3 str. 73.

Pogačnik Bogdan: Jubilejni veseli dan. Naši razgledi 1957 št. 1 str. 11 (o jubilejnim gledališkim tednu ob proslavi Linhartove 200 letnice).

Stopar Ivan: Linhart in naš čas. Ob dvestoletnici pisateljevega rojstva. Mlada pota 1957 št. 3 str. 164.

PRIESTLEY John Boyton

Muser Darinka: O Johnu Boytonu Priestleyu in nekaterih njegovih igrah. Sodobna pota 1957 št. 1 str. 51.

TICHY Anny

Kaj nam piše avtorica sama. Kaj je zapisala domača kritika. GLMG Ljubljana 1957 št. 8 str. 200.

(Moravec Dušan) D. M.: »Skoraj« zgodovinska komedija. GLMG Ljubljana 1957 št. 8 str. 195.

III. OCENE DRAMSKIH PREDSTAV.

ANDERSON Robert

L(ovec Z(denka): Drama na motiv človečnosti in razumevanja. Robert Anderson: Čaj in simpatija. Ob gostovanju SNG iz Trsta. SlovJ 1957 (1. I.) št. 1 str. 7.

ARISTOPHANES

Jan Rado: Fantastično komična zgodba o vojni in miru. Pred premiero Aristofanove komedije »Lisistrata« v Prešernovem gledališču. Glas Gorenjske 1957 (11. I.) št. 3.

Kocijan Gregor: Ni vse staro tudi klasično. »Lisistrata« v Prešernovem gledališču. (S sliko) Glas Gorenjske 1957 (18. I.) št. 5.

Sovre Anton: Atiška komedija in Aristofanes. GL Kranj 1957 št. 5 str. 63.

(Vidmar Tit) Vir: Atiška komedija v Kranju. SPor 1957 (16. I.) št. 12. (O drami Lisistrata.)

BETTI Ugo

Hofman Branko: Zločin v sodni palači. Premiera drame Uga Bettija v mariborski drami 16. febr. 1957. Večer (20. II.) št. 42.

- BRECHT Bertolt**
 Albrecht Fran: Kavkaški krog s kredo. SPor 1957 (13. III.) št. 60.
 (Javornik Marijan) Jamar: Gledališki krog s kredo. Poskus brechtiziranja ljubljanske drame. Ldp 1957 (14. III.) št. 62. str. 6.
 (Vidmar Tit) Vir: Kavkaški krog s kredo. Pogovor z režiserjem in scenografom pred zanimivo uprizoritvijo v Drami. SPor 1957 (27. II.) št. 48.
- FRANCE Anatole**
 Bartol Vladimir: Anatole France: Crainquebille. Ldp 1957 (12. II.) št. 36 str. 5.
 (Pogačnik Bogdan) bp: Pripovedka o dobrem človeku in krivični postavi. SPor 1957 (20. II.) št. 42. O drami: Anatole France: Crainquebille.
- GORKI Maksim**
 Trinka Vinko: Malomeščani. Del. enotnost 1957 (11. I.) št. 3 (ob uprizoritvi v MG v Ljubljani).
- HOWARD Sidney**
 Bartol Vladimir: Howardova komedija v Mestnem gledališču. Sidney Howard: Pokojni Christopher Bean. Ldp 1957 (16. III.) št. 63. str. 7.
- HOWARD Sidney**
 (Moravec Dušan) D. M.: (Christopher Bean). GLMG Ljubljana 1957 št. 7 str. 175.
 Pretnar Igor: Pokojni Christopher Bean. GLMG Ljubljana 1957 št. 7 str. 177.
- INGE William**
 Jan Rado: William Inge: Avtobusna postaja. Vesela romanca iz življenja osamljenih ljudi. Pred deveto premiero v Prešernovem gledališču. Glas Gorenjske 1957 (29. III.) št. 25.
- KREFT Bratko**
 Hartman Bruno: »Kreature« v novi luči. Ob mariborski premieri. Ldp 1957 (5. I.) št. 3 str. 7.
- LESSING Gotthold Ephraim**
 Sifrer Jože: Gotthold Ephraim Lessing: Emilia Galotti. Pred peto premiero v Mestnem gledališču na Jesenicah. Glas Gorenjske 1957 (25. I.) št. 7.
 Velik uspeh Mestnega gledališča na Jesenicah. Ob peti premieri G. E. Lessinga »Emilia Galotti«. Glas Gorenjske 1957 (8. II.) št. 22.
- LINHART Anton Tomaž**
 Kreft Bratko: A. T. Linhart (Ob 200 letnici rojstva.) Sodobna pota 1957 št. 1 str. 9.
- LUTOWSKI Jerzi**
 Grün Herbert: Nekaj besed ob Dežurni službi in ob Vremenu. Sodobna pota 1957 št. 3 str. 180.
 Jan Rado: Jerzi Lutowski: Dežurna služba. Prvo gostovanje celjskega Mestnega gledališča v Kranju. Glas Gorenjske 1957 (4. II.) št. 9.
 Zagorc Joža: Prvo gostovanje celjskega gledališča v Trbovljah. Jerzi Lutowski: Dežurna služba. Režija in scena Sveta Jovanovič. Zasavski tednik 1957 (3. III.) št. 13.
- MARINKOVIČ Ranko**
 Albrecht Fran: Obisk iz Zagreba. Ob gostovanju Hrvatskega narodnega kazališta v Ljubljani. SPor 1957 (13. III.) št. 60 (ob uprizoritvi Glorije Ranka Marinkovića).
 »Gloria« — gostovanje Hrvatskega narodnega gledališča. SPor 1957 (6. III.) št. 54.
 Hrvatsko narodno gledališče gostuje danes v Ljubljani. SPor 1957 (8. III.) št. 55.
 (Javornik Marijan) Jamar: Drugo srečanje z »Glorijo«. Ldp 1957 (12. III.) št. 60 str. 5.
- MIKELN Miloš**
 Hofman Branko: Petra Seme pozna poroka. Krstna predstava nove slovenske komedije v Celju 27. febr. 1957. Avtor Miloš Mikeln. Večer 1957 (6. III.) št. 54.
 (Javornik Marijan) Jamar: Predmestno hrepenenje. Krstna premiera Mikelnovih igr »Petra Seme pozna poroka« v celjskem gledališču. Ldp 1957 (7. III.) št. 56 str. 6.
 (Vidmar Tit) Vir: Krstna predstava v Celju. SPor 1957 (3. III.) št. 51. (O drami Miloš Mikeln: Petra Seme pozna poroka.)

Zavodnik Bert: Prisluškovanje. Ob krstni predstavi Miloša Mikelina: »Petra Seme pozna poroka«. Celjski tednik 1957 (15. III.) št. 10.

MILČINSKI Fran

Kocijan Gregor: Pravljica in satira. Ob peti premieri v Prešernovem gledališču. F. Milčinski: »Mogočni prstane. Glas Gorenjske 1957 (1. I.) št. 1.

MILLER Arthur

Kralj Vladimir: Dramaturgija Arthurja Millerja. Naša sodobnost 1957 št. 3 str. 252 (k uprizoritvi Millerjevega »Spomina na dva ponedeljka« in »Pogleda z mostu« v SNG).

MOLIERE

Hofman Branko: Tartuffe v ptujskem gledališču. Večer 1957 21. I.) št. 16.

Kralj Vladimir: Molière na našem odru. Naša sodobnost 1957 št. 3 str. 258 (Molière, Sola za može in Izsiljena žinitev.)

NASH Richard

Grün Herbert: Nekaj besed ob Dežurni službi in ob Vremenarju. Sodobna pota 1957 št. 3 str. 180.

Jan Rado: Richard Nash: »Vremenar«. Vesela komedija ali romanca o lepoti v srcu. Glas Gorenjske 1957 (1. III.) št. 17.

OCVIRK Vasja

H(očev)ar J(ože): Dobra drama in slabša uprizoritev. Vasja Ocvirk: Peter Klepec, pralivedba. SlovJ 1957 (4. I.) št. 2.

Lindič Milan: Vasja Ocvirk: »Peter Klepec«. Krstna predstava v gledališču Sloveskega Primorja v Kopru. Primorski dnevnik 1957 (9. I.) št. 8.

PATRICK John

Gabrijelčič Nada: John Patrick: Vroča kri. K nocojšnji premieri SNG v Avditoriju. Primorski dnevnik 1957 (23. I.) št. 20.

PLATO-SOVRE

Javoršek Jože (ps.): Dva obraza eksperimentalnega gledališča. Naši razgledi 1957 št. 4 str. 84. (Ob uprizoritvi Roussina, Mož, žena in smrt in Platonovega Sokrata.)

(Pogačnik Bogdan) bp: Večna aktualnost. SPor 1957 (1. II.) št. 25. (O Sokratovih Poslednjih dnevih.)

Prosenec M(iklavž): Poslednji dnevi Sokrata. Tribuna 1957 (28. II.) št. 8.

Sokrat v Viteški dvorani. Tovariš 1957 št. 8 str. 172.

PRIESTLEY John Boyton

Filipič Lojze: John Boyton Priestley in njegova grozljiva dramska vizija bodočnosti. GL Drame SNG Lj. 1957 št. 9 str. 352. (Ob uprizoritvi Priestleyeve drame Take the Fool away!)

REMEC Alojz

Kocijan G(regor): Balada o ubogem dekletu. — Ob šesti premieri v Prešernovem gledališču. A. Remec: Magda. Glas Gorenjske 1957 (1. III.) št. 17.

ROGER Ferdinand

Hofman Branko: Komedija o družinskih skrbih. Ferdinand Roger: »3 plus 1«. Premiera v ptujskem gledališču. Večer 1957 (13. III.) št. 60.

SALACROU Armand

Baranovič Balbina: Armand Salacrou prvič na odru tržaškega SNG Pred nocojšnjo premiero Zgodbe za smeh. Primorski dnevnik 1957 (16. III.) št. 65.

Jan Rado: Armand Salacrou: »Noči jeze«. Glas Gorenjske 1957 (16. II.) št. 13.

Kocijan G(regor): Clovek v boju za svojo podobo. Ob sedmi premieri v Prešernovem gledališču. — A. Salacrou: »Noči jeze«. Glas Gorenjske 1957 (8. III.) št. 19.

(Vidmar Tit) Vir: Salacrou v Kranju. SPor 1957 (10. III.) št. 57. (O drami Noči jeze.)

SHAKESPEARE William

Hofman Branko: Neizpolnjen obet. Premiera Shakespearovega Macbetha v Celjskem gledališču 17. januarja 1957. Večer 1957 (23. I.) št. 18.

Kralj Vladimir: William Shakespeare. Historije o Henrik IV. drugi del. Naša sodobnost 1957 št. 2 str. 173.

(Vidmar Tit) Vir: Macbeth v Celju. SPor 1957 (20. I.) št. 15.

Zavodnik Bert: Drobeli zaključene celote. Shakespeare, Macbeth: CG ob premieri 17. I. in ponovitvi 19. I. 1967. Celjski tednik 1967 (25. I.) št. 3.

TICHY Anny

Bartol Vladimir: Igrice malih možnosti. Anny Tichy: »Vselej sta dve možnosti« v ljubljanskem Mestnem gledališču. LdP 1957 (30. III.) št. 75 str. 6.

TWAIN Mark

(Fras Slavko) —as—: Dva Twaina. Kraljevič in berač z mariborskimi gledališčniki. — Pogodba o govedini (v izvedbi Radia Ljubljana 3. III. 1957. Večer 1957 (9. III.) št. 57.

WILLIAMS Tennessee

L(ovec) (Zdenka): Zdrobljeno steklo eksperimentalnega kroga. Tennessee Williams: Steklена menezarija. Ob zadnji premieri GSP v Kopru. Slovenski Jadran 1957 (22. II.) št. 9 str. 5.
(Vidmar Tit) Vir: Steklена menezarija v Kopru. SPor 1957 (17. II.) št. 39.

ZWEIG Stefan

G(rün) H(erbert): Zweigov »Volpone« na deskah celjskega gledališča. Celjski tednik 1967 (15. III.) št. 10.
Hofman Branko: Brezsrčna komedija. Zweigov Volpone (po Benju Johnsonu) v celjskem gledališču. Večer 1957 (28. III.) št. 73.
Zavodnik Bert: Renesansa na celjskem odru. Celjski tednik 1957 (29. III.) št. 12. O drami: Zweig, Volpone.

LELLI Renato

L(ovec) Z(denka): Dve drami: Zabloda in ljudomrzništvo. Gostovanje SNG iz Trsta. Slovenski Jadran 1957 (29. III.) št. 14. str. 5. str. 5.

PATRICK John

L(ovec) Z(denka): Dve drami: Zabloda in ljudomrzništvo. Gostovanje SNG iz Trsta. Slovenski Jadran 1957 (29. III.) št. 14. str. 5.

GOODRICH Frances

Hofman Branko: Dnevnik Ane Frank. Premiera v mariborski Drami 23. marca 1957. Večer 1957 (27. III.) št. 72.

HACKETT Albert

Hofman Branko: Dnevnik Ane Frank. Premiera v mariborski Drami 23. marca 1957. Večer 1957 (27. III.) št. 72.

IV. OCENA OPERNIH PREDSTAV.

DVORAK Anton

Vodušek Valens: Nova uprizoritev »Rusalka«. SPor 1957 (20. III.) št. 73.

MASSENET Jules

Rudolf Branko: Manon v mariborski Operi. SPor 1957 (16. III.) št. 38.

Golob Vlado: Večno živa Manon na mariborskem odru. Večer 1957 (13. II.) št. 36.

PUCINI Giacomo

Vodušek Valens: Trojno gostovanje v Butterfly. SPor 1957 (25. I.) št. 19.

Sivic Pavel: Gostje v Butterfly. LdP 1957 (26. I.) št. 21 str. 7.

SCHUBERT Franz

Frelih Emil: Opereta Pri treh mladenkah in njena avtorja Franz Schubert in Heinrich Berté. GL Operetnega ansambla 1956-57 (16. III.)

(Mevija Dušan) dm: Dirigent Pavle Brzulja o sedmi premieri GL Operetnega ansambla 1956-57 (16. III.). Ob opereti Pri treh mladenkah.

SVARA Danilo

Golob Vlado: Slovensko delo v mariborski Operi. Večer 1957 (13. III.) št. 60. O operi Slovo od mladosti.

M(evija) D(ušan): Slovenska opera na mariborskem odru. Danilo Svara »Prešeren« (Slovo od mladosti). Premiera: 9. marca 1957. Večer 1957 (7. III.) št. 55.

Rudolf Branko: »Slovo od mladosti« v mariborski Operi. SPor 1957 (16. III.) št. 62.

VERDI Giuseppe

Vodušek Valens: Zmagoslavje Verdijevega Othella. Premiera v ljubljanski Operi. DdP 1957 (31. I.) št. 26 str. 6.
Šivic Pavel: Prepričljiv debut sopranistke H. Holzlove v ljubljanski Operi. LdP 1957 (28. III.) št. 74 str. 6.
Šivic P(avel): Zanimivosti iz ljubljanske Opere. LdP 1957 LdP 1957 (26. II.) št. 48 str. 6.
Vodušek Valens: Iz ljubljanske Opere. SPor 1957 (6. I.) št. 3.

IV. OCENE BALETNIH PREDSTAV.

Dornik Silvo: Baletni večer v Kopru. Dve koreografiji Slavka Hitija. Primorski dnevnik 1957 (27. III.) št. 74.
Konjar V(iktor): Mladost — nepogrešljiv element baletne umetnosti. Srečanje z baletnim mojstrom Pinom Mlakarjem. Mladina 1957 (5. II.) št. 6.
L(ovec) Z(denka): Gre za ohranitev in razvoj že doseženega. Nastop baletnega odseka Gled. Slovenskega Primorja. Slovenski Jadran 1957 (22. III.) št. 13.
Vogelnik Marija: Gostovanje plesalke Veronike Mlakarjeve. SPor 1957 (16. II.) št. 38.

VI. GLEDALIŠKI USTVARJALCI.

DEBEVEC Ciril

Sest Osipl: Pot v serpentinah. GL Opere SNG 1957 št. 3 str. 62.
(Ob 30 letnici umetniškega delovanja režiserja in igralca Cirila Debeveca).

Ukmar Vilko: Srečanje s Cirilom Debevcem. GL Opere SNG 1957 št. 3 str. 57.

DEBEVEC Ciril

Praznik dveh naših sodelavcev. GLMG Ljubljana 1957 št. 7 str. 189.

POTOKAR Lojze

Kalan (ps.) Filip: Fragment o velikem komedijantu. GL Drame SNG 1957 št. 9 str. 329. (Ob jubileju igralca Lojzeta Potokarja.)

POTOKAR Lojze

Praznik dveh naših sodelavcev. GLMG Ljubljana 1957 št. 7 str. 189.
Sestavljalca bibliografije: bibliotekarka N. C.

IGRALSKI NASTOPI ČLANSTVA DRAME SNG V SEZONI 1956-1957

Igralci:

1. BAJC MAKS

Hlapci	Pisek	8
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Gost	22
Henrik IV. (II. del)	Princ Thomas,	
	Polns	24
Spomin na dva ponedeljka	Jerry,	
Pogled z mostu	Prvi detektiv	28
Jurček	Cene	5
Janko in Metka	Rogaček	17
Kavkaški krog s kredo	Policač Sauva	18
Kralj Oidipus	Zborist (vsk.)	1
Krefli	Gočlov	16
		139

2. BENEDIČIČ MARJAN (tudi inspicient)

Hlapci	Kmet	8
Henrik IV. (II. del)	Služabnik,	
	Glasnik	24
Janko in Metka	Pavlinček	17
Kralj Oidipus	Zborist	13
		62

3. CESAR JANEZ (med sezono dlje časa bolan)		
Hlapci	Kalander	7
Sedem let skomin	Dr. Brubaker	21
Henrik IV. (II. del)	Falstaff (alt.)	1
Kralj Oidipus	Pastir	13
4. ČESNIK STANE		42
Hlapci	Prvi delavec	8
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Gost	19
Henrik IV. (II. del)	Gower,	
	Harcourt	24
Spomin na dva ponedeljka	Frank,	
Pogled z mostu	Louis	28
Jurček	Oče Matevž	5
Janko in Metka	Matevž	17
Krajnski komedijanti	Desselbrunner (vsk.)	1
	Makovic (vsak.)	1
Kavkaški krog s kredo	Ranjeni vojak,	
	Star kmet,	
	Kmet ob menihu	18
Odstranite norca	Polica (Caj)	17
Kralj Oidipus	Zborist	13
Mojster za dež	File	16
5. DRENOVEC LOJZE (upokojenec)		167
Hlapci	Kmet	8
Henrik IV. (II. del)	Vrhovni sodnik	24
Krajnski komedijanti	Grof Hohenwart	29
Kavkaški krog s kredo	Georgij Abašvili	18
6. FURLJAN MAKŠ		79
Hlapci	Zupnik	8
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Dacar	22
Henrik IV. (II. del)	Bardolph	24
Spomin na dva ponedeljka	Jim,	
Pogled z mostu	Gospod Lipari	28
Krajnski komedijanti	Dr. Repič	29
Kavkaški krog s kredo	Oklopnik,	
	Bandit Irakli	18
Odstranite norca	Višji nadzornik	17
Krefli	Vfink	16
7. GREGORIN EDVARD		162
Hlapci	Nadučitelj	8
Henrik IV. (II. del)	Maršal Mowbray	24
Šola za može	Sganarel,	
Izsiljena ženitev	Sganarel	30
Krajnski komedijanti	Škof Brigido (alt.)	4
Kavkaški krog s kredo	Veliki knez	18
Odstranite norca	Pantalón (Lon)	17
Kralj Oidipus	Duhovni	13
Mojster za dež	H. C. Curry	16
8. HOMAR ANTON		130
Hlapci	Krčmar	8
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Gost	18
	Zlodej (vzp. št.)	4
Henrik IV. (II. del)	Sluga David	24
Pogled z mostu	»Ilegalec« (vsk.)	4
Izsiljena ženitev	Filozof Pankrac	30
Jurček	Krčmar	5
Janko in Metka	Rogač	17
Kavkaški krog s kredo	Desetnik,	
	Svat	18
Odstranite norca	Monter,	
	Glas iz aparata	17
Kralj Oidipus	Zborist	13
Mojster za dež	Noah Curry	16

9. JAN SLAVKO (tudi direktor Drame in režiser)

10. JERMAN IVAN (tudi tajnik Drame)

Hlapci	Poštar	5
	Zdravnik	3
Sedem let skomin	Richardov glas	21
Henrik IV. (II. del)	Westmorland	24
Sola za moža	Arist.	
Izsiljena ženitev	Geronimo	30
Kavkaški krog s kredo	Illo Suboladze	18
Odstranite norca	Dr. Bushtact	17

118

11. KOVIČ PAVLE

Hlapci	Komar	8
Henrik IV. (II. del)	Falstaff (alt.)	23
Sola za moža	Komisar,	
Izsiljena ženitev	Alkantor	30
Krajnski komedijanti	Jurij Japelj	29
Kavkaški krog s kredo	Surab,	
	Lavrentij Vahnadze	18
Kralj Oidipus	Korinčan	13

121

12. KRALJ BORIS

Hlapci	Kmet	8
Sedem let skomin	Tom Mackenzie	21
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Gost	22
Henrik IV. (II. del)	Princ Henrik	24
Spomin na dva ponedeljka	Kenneth,	
Pogled z mostu	Tony	28
Krajnski komedijanti	Linhart	29
Kavkaški krog s kredo	Pribočnik Šalva	18
Odstranite norca	Harlekin (Kin)	17
Kralj Oidipus	Sel	13
Krefli	Glas v radiu	16

196

13. KURENT ANDREJ

Hlapci	Kmet	8
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Krištof Kobar (Peter)	22
Henrik IV. (II. del)	Travers	23
	Plesnivec	(21)
Sola za moža	Valer,	
Izsiljena ženitev	Alcidas	30
Janko in Metka	Sonce	17
Kavkaški krog s kredo	Kuhar,	
	Prvi oklopnik	18
Odstranite norca	Glas iz radia	17
Kralj Oidipus	Zborist	13

148

14. MAKUC DRAGO

Hlapci	Kmet	8
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Popotnik	22
Henrik IV. (II. del)	Molk	24
Spomin na dva ponedeljka	Bert,	
Pogled z mostu	Rodolpho	28
Jurček	Piščalka	5
Krajnski komedijanti	Desselbrunner	28
Kavkaški krog s kredo	Hlevar,	
	Drugi oklopnik	18
Kralj Oidipus	Zborist (vsk.)	9
Mojster za dež	Jim Curry	16

159

15. MIKLAVC BRANKO

Hlapci	Kmet	8
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Učitelj Šviligoj	22
Henrik IV. (II. del)	Lord Hastings	24
Spomin na dva ponedeljka	Larry,	
Pogled z mostu	Mike	28

		Odnos	77
Jurček	Meh		5
Krajnski komedijanti	Bartollini		29
Kavkaški krog s kredo	Bizergan Kazbeki		18
Odstranite norca	August		17
Kralj Oidipus	Zborist		13
			164
16. PEČEK BOJAN (upokojenec, v začetku sezone bolan)			
Krajnski komedijanti	Skof Brigido (alt.)		25
Kavkaški krog s kredo	Kmet,		
	Starec		18
			43
17. PODGORŠEK VINKO (tudi inspicient)			
Hlapci	Kmet		8
Henrik IV. (II. del)	Peto,		
	Zankar		24
Sola za može	Sluga,		
Izsiljena ženitev	Sluga		30
Jurček	Gozdni možiček		5
Kavkaški krog s kredo	Prosilec,		
	Svat		18
			85
18. POTOČAR LOJZE			
Hlapci	Hvastja		8
Henrik IV. (II. del)	Norhumberland		24
Spomin na dva ponedeljka	Gus		28
Kavkaški krog s kredo	Aleko Berešvili,		
	Krčmar		18
Odstranite norca	Joey		17
Kralj Oidipus	Teiresias		13
Krefli	Jura Krefli		16
			124
19. POTOČAR STANE			
Hlapci	Zupan		8
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Zupan		22
Henrik IV. (II. del)	Warwick		24
Spomin na dva ponedeljka	Gospod Eagle,		
Pogled z mostu	Eddie		28
Jurček	Snežak		5
Krajnski komedijanti	Dr. Mrak		29
Kavkaški krog s kredo	Rejeni knez Kazbeki		18
Kralj Oidipus	Kreon		13
Krefli	Franček		16
			163
20. ROHAČEK JANEZ			
Hlapci	Kmet		4
	Poštari (vsk.)		3
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Cerkovnik		22
Henrik IV. (II. del)	Govorica,		
	Krempelj		24
Spomin na dva ponedeljka	Tom,		
Pogled z mostu	Alfieri		28
Jurček	Hlapec Peter		5
Krajnski komedijanti	Anton Makovic		28
Kavkaški krog s kredo	Pevčev pomočnik		18
Odstranite norca	Kolieski		17
Kralj Oidipus	Zborist		13
			162
21. SEVER STANE (med sezono dlje časa bolan)			
Hlapci	Jerman		7
Sedem let skomin	Richard Sherman		21
Henrik IV. (II. del)	Puhle		15
Kavkaški krog s kredo	Arkadij Čeidze,		
	Pisar Azdak		18
Kralj Oidipus	Oidipus		13

22. SKRBINŠEK VLADIMIR		
Hlapci	Zdravnik	5
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Zlodej	18
Henrik IV. (II. del)	Henrik IV.	24
Krajnski komedijanti	Baron Zois	29
		76
23. SOTLAR BERT (na dopustu — sodeloval pri filmu)		
Hlapci	Drugi delavec (vsk.)	1
	Kmet (vsk.)	3
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Debeli človek	19
Henrik IV. (II. del)	Lord Bardolph	24
	Blakec (vsk.)	(9)
Spomin na dva ponedeljka	Mehanik,	
Pogled z mostu	Marco	28
Krajnski komedijanti	Dr. Pillar	21
Kavkaški krog s kredo	Simon Hahava	18
Kralj Oidipus	Zborist	4
Krefli	Ludvik	3
		121
24. SOUČEK JURIJ		
Hlapci	Kmet	8
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Štacunar	22
Henrik IV. (II. del)	Morton	24
	Bikec	(15)
	Puhle (vsk.)	(9)
Pogled z mostu	Ilegalec (vsk.)	4
Sola za može	Ergast,	
Izsiljena ženitev	Filozof Marfurius	30
Krajnski komedijanti	Matiček	29
Kavkaški krog s kredo	Mika Loladze,	
	Menih Anastazij	18
Kralj Oidipus	Zborist	13
Mojster za dež	Bill Starbuck	16
		164
25. STARČ BRANKO (tudi inspicient, med sezono dlje časa bolan)		
Hlapci	Kmet	8
Henrik IV. (II. del)	Slabe	2
Krefli	Juzlek	16
		26
26. ŠKEDL DUŠAN (tudi arhivar Drame)		
Hlapci	Kmet	8
Sedem let skomin	Radijski napovedovalec	21
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Gost	22
Henrik IV. (II. del)	Princ John Lancaster	24
Pogled z mostu	Sosed (vsk.)	2
Sola za može	Notar,	
Izsiljena ženitev	Likast	30
Jurček	Lipe	5
Krajnski komedijanti	Valentin Vodnik	29
Kavkaški krog s kredo	Zaprašeni jezdec	18
Odstranite norca	Straža,	
	Glas iz radia	17
Kralj Oidipus	Zborist	12
		188
27. VALIČ ALEKSANDER		
Hlapci	Kmet	8
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Debeli človek (vsk.)	3
Henrik IV. (II. del)	Pistol	24
Spomin na dva ponedeljka	William	23
Pogled z mostu	Sosed (vsk.)	(2)
Jurček	Trobenta	5
Janko in Metka	Oče	17
Kavkaški krog s kredo	Niko Mikadze,	
	Jusup	18
Kralj Oidipus	Zborist	13
Mojster za dež	Serif Thomas	16
		132

28. ZUPAN JOŽE

Hlapci	Drugi delavec	7
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Jerman (vsk.)	1
Henrik IV. (II. del)	Notar	22
Spomin na dva ponedeljka	Nadžkof Scoop	24
Pogled z mostu	Raymond,	
Jurček	Drugi detektiv	23
Krajnski komedijanti	Veter	5
Kavkaški krog s kredo	Dr. Piller (vsk.)	8
	Odposlanec,	
	Kmet,	
	Sandro Oboladze	18
Kralj Oldipus	Vodja zbora	13
Krefli	Ludvik (vsk.)	13

139

Igralke:**1. DRAGA AHAČIČEVA**

Hlapci	Kmetica	8
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Gostja	22
Pogled z mostu	Soseda (vsk.)	4
Krajnski komedijanti	Garzarolijeva	29
Kavkaški krog s kredo	Pestunja Maro,	
	Svatevca	18
	Aniko Vahnadze (vsk.)	(2)

81

2. MIRA DANILOVA

Hlapci	Jermanova mati	8
Pogled z mostu	Soseda (vsk.)	1
Kavkaški krog s kredo	Kmetica na levi,	
	Grušina tašča	18
Odstranite norca	Personalna referentka	17
Krefli	Dekla Julia	16

60

3. HELENA ERJAVČEVA

Hlapci	Kmetica	8
Sedem let skomin	Kalandrova žena (vsk.)	(3)
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Elaine	21
Henrik IV. (II. del)	Gostja	22
Pogled z mostu	Lady Percy	24
Sola za može	Soseda (vsk.)	4
Janko in Metka	Leonora	30
Kavkaški krog s kredo	Carovnica Črna noč	17
Krefli	Natella Abašvili	18
	Tila	16

160

4. VIKI GRILOVA

Hlapci	Kmetica	8
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Gostja	22
Sola za može	Lizeta,	
Izsiljena ženitev	Dorimena	30
Jurček	Nevihta	5
Krajnski komedijanti	L'nhartovka	29
Kavkaški krog s kredo	Mlada traktoristka,	
	Ludovika	18
Odstranite norca	Kolumbina	17
Mojster za dež	Lizzie Curry	16

145

5. VIDA JUVANOVA

Hlapci	Minka	8
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Dacarka	22
Spomin na dva ponedeljka	Agnes,	
Pogled z mostu	Beatrice	28
Kavkaški krog s kredo	Makina Abakidze (vsk.)	11
	Mamica Gruzija (vsk.)	(3)
Krefli	Nana	16

85

6. MILA KAČIČEVA		
Hlapci	Geni	8
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Zupanja	22
Henrik IV. (II. del)	Krčmarica Furijs	24
Janko in Metka	Mačeha	17
Jurček	Dekla Urša	5
Krajnski komedijanti	Marranesijevka (vsk.)	6
Kavkaški krog s kredo	Kuharica	18
		100

7. ELVIRA KRALJEVA (upokojenka, med sezono dlje časa bolna)		100
Hlapci	Kalandrova žena	4
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Stacunarika	22
Kavkaški krog s kredo	Makina Abakidze,	
	Aniko Vahnadze	7
		33

8. ANČKA LEVARJEVA		33
Hlapci	Lojzka	8
Pogled z mostu	Soseda (vsk.)	1
Krajnski komedijanti	Micka	29
Kavkaški krog s kredo	Kato Vahtang,	
	Gruša Vahnadze	18
		56

9. VIDA LEVSTIKOVA		56
Hlapci	Kmetica	8
Sedem let skomin	Dekletov glas	21
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Gostja	22
Pogled z mostu	Gospa Lipari	26
Janko in Metka	Smrtoglavka	17
Kavkaški krog s kredo	Guvernanta Nina,	
	Svatevca	18
		112

10. IVANKA MEZANOVA		112
Hlapci	Natakarica	8
Sedem let skomin	Miss Morris	21
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Ekspeditorica	22
Henrik IV. (II. del)	Dolci Soznodolska	24
Izsiljena ženitev	Prva ciganka	30
Pogled z mostu	Gospa Lipari (vsk.)	1
Janko in Metka	Pikica	17
Kavkaški krog s kredo	Mlada žena,	
	Svatevca,	
	Starka	18
		141

11. MARIJA NABLOCKA (upokojenka)		191
Kavkaški krog s kredo	Mamica Gruzija	15

12. MIHAELA NOVAKOVA		
Hlapci	Kmetica	8
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Gostja	22
Jurček	Vila	5
Janko in Metka	Metka	17
Pogled z mostu	Soseda (vsk.)	4
		56

13. DUŠA POČKAJEVA		
Hlapci	Kmetica	8
Sedem let skomin	Marie (vsk.)	8
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Jacinta (alt.)	12
Spomin na dva ponedeljka	Patricia,	
Pogled z mostu	Catherine	28
Jurček	Jurček	5
Janko in Metka	Veščica	17
Kavkaški krog s kredo	Zulika,	
	Svatevca	18
Odstranite norca	Norma	17

14. MAJDA POTOKARJEVA

Hlapci	Anka	8
Sedem let skomin	Dekle	21
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Gostja	22
Henrik IV. (II. del)	Paž	24
Sola za može	Izabela,	
Izsiljena ženitev	Druga ciganka	30
Janko in Metka	Janko	17
Kavkaški krog s kredo	Maša,	
	Svatevca	18

140

15. SAVA SEVERJEVA (na gostovanjih oz. bolna)**16. LEONTINA SKRBINŠKOVA** (Tina Leonova)

Hlapci	Kmetica	5
Sedem let skomin	Helen Sherman	21
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	Gostja	22
Krajnski komedijanti	Lucija Bartolini	29
Kavkaški krog s kredo	Aniko Vahnadze (vsk.)	9

86

17. MIHAELA ŠARIČEVA

Kralj Oidipus	Jokasta	13
---------------	---------	----

18. MILEVA UKMARJEVA

Hlapci	Kmetica	8
Henrik IV. (II. del)	Lady Northumberland	24
Jurček	Jurčkova mati Meta	5
Kavkaški krog s kredo	Kmetica v predigrli,	
	Kmetica	18

55

Inspiciranje:**1. BENEDIČIČ MARJAN**

Hlapci	8
Sedem let skomin (vsk.)	11
Pohujšanje v dolini šentflorjan.	22
Henrik IV. (II. del)	24
Janko in Metka	17
Kavkaški krog s kredo	18
Krefli	15

115

2. PODGORŠEK VINKO

Sola za može,	
Izsiljena ženitev	30
Jurček	5
Krajnski komedijanti	29
Kralj Oidipus	13
Krefli (vsk.)	1
Mojster za dež	16

94

3. STARIČ BRANKO

Sedem let skomin	17
Pohujšanje v dolini šentflorjanski	22
Spomin na dva ponedeljka,	
Pogled z mostu	28
Jurček	5
Janko in Metka	17
Odstranite norca	17
Kralj Oidipus (vsk.)	2
Krefli (vsk.)	1

109

Suffiranje:**1. HILDA BENEDIČEVA**

Sedem let skomin (vsk.)	4
Sola za može,	
Izsiljena ženitev	27
Krajnski komedijanti	29
Odstranite norca	17

77

2. VERA PODGORŠKOVA

Pohujšanje v dolini šentflorjanski	22
Henrik IV. (II. del)	24
Krog s kredo	18
Mojster za dež	16

60

3. FANI PRESETNIKOVA

Hlapci	5
Sedem let skomin	17
Spomin na dva ponedeljka,	
Pogled z mostu	24
Janko in Metka	17
Jurček	5
Kralj Oidipus	13
Krefli	16

97

4. Benedičič Marjan

Sola za može,	
Izsiljena ženitev (vsk.)	3

5. Vika Grilova

Hlapci (vsk.)	3
---------------	---

6. Kurent Andrej

Spomin na dva ponedeljka,	
Pogled z mostu (vsk.)	4

V gornjem pregledu niso vpoštevani nastopi posameznikov v drugih gledališčih (Eksperimentalno gledališče, Mladinsko gledališče itd.), manj-
kaj tudi Mile Korun (Kralj Oidipus — Zborist — 13 nastopov), ker igrat-
stvo ni bilo njegova primarna zaposlitev v Drami SNG, Lojze Rozman
(skozi vso sezono v JLA) in Milan Skrbinšek (na bolniškem dopustu).

Kot gostje so sodelovali:

Metka Bučarjeva, članica Mestnega gledališča iz Ljubljane, enkrat v vlogi Kalandrove žene (Hlapci);

Zlata Gašperšičeva, članica Opere SNG iz Ljubljane, triin-
dvajsetkrat v vlogi Suzane Marranesi (Krajski komedijanti);

Grašič Ivan, iz Prešernovega gledališča v Kranju, enkrat kot
Kalandar (Hlapci);

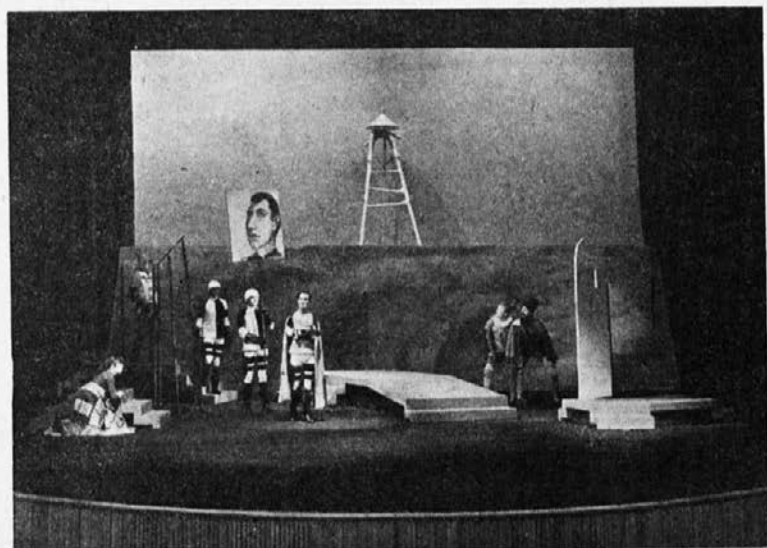
Nedeljka Kacinova, članica Prešernovega gledališča iz
Kranja, desetkrat v vlogi Jacinte (Pohujšanje v dolini šentflorjanski);

Kalan Milan, član Mestnega gledališča iz Ljubljane, dvaindvaj-
setkrat v vlogi Slabeta (Henrik IV. — II. del);

Simončič Nace, član Mestnega lutkovnega gledališča iz
Ljubljane, osemkrat v vlogi Naceta (Hlapci) in štiriindvajsetkrat v vlogi
Bradavice (Henrik IV. — II. del).

Legenda: alt. = alternacija, vsk. = vskok, vzp. št. = vzporedni
študij. Stevilka poleg vloge pove, kolikokrat je v njej igralec nastopil.
V manjših vlogah so sodelovali tudi slušatelji Akademije za igralsko
umetnost, člani Opere SNG, gojenci Srednje baletne šole in razni volon-
terji (Barborič Mira, Belina Marjan, Benedičič Danilo, Benko Marija,
Bibič Polde, Coki Stane, Druškovič Maja, Ferenčak Alenka, Gostič Breda,
Hafner Jaka, Hlastec Marijan, Ivkovič Tita, Knavs Zlatko, Kosmač Rudi,
Kostič Branka, Krulanovič Rado, Leben Stane, Leskovic Ivan, Mejač Janez,
Mencej Mija, Pečarič Tomo, Per Vera, Podgoršek Alenčica, Polik Nada,
Prosen Irena, Pugetlj Breda, Seme Marija, Suklje Majola, Tozon Damijan,
Uloga Božo, Virens Metka, Vrhovec Majda, Weiss Boža itd.), vendar se o
njih sodelovanju ni vodila točna evidenca.

Statistiko sestavil D. Š.

W. SHAKESPEARE: »MERA ZA MERO«. DRŽAVNO LJUDSKO GLEDA-
LIŠČE NOVA HUTA. REŽIJA: K. SKUSZANKA, SCENA T. KANTOR. 1956.

NARTA
sport
KREMA

Izšlo je

„LINHARTOVO IZROČILO“

— zgodovinski pregled slovenske dramske književnosti in slovenskega gledališča —, pripravljen ob dvestoletnici rojstva ANTONA TOMAZA LINHARTA.

Zbornik vsebuje eseje rektorja prof. dr. Franceta Koblarja »Slovenska dramatika — izročilo Antona Tomaža Linharta« in prof. ing. Filipa Kumbatoviča-Kalana »Evropeizacija slovenske gledališke kulture« s povzetki v francoskem, ruskem in angleškem jeziku, ki so jih prevedli Sidonija Jeras-Guinot (v francoščino), France Klopčič (v ruščino) in Olga Grahor (v angleščino). S tem delom je dobil slovenski bralec in ljubitelj gledališča prvo pregledno zgodovino slovenske gledališke omike od prvih začetkov do najnovejših dni. Knjiga je bogato ilustrirana: v njej je natisnjenih 350 slik (posnetki uprizoritev, portreti gledaliških umetnikov, faksimili starih rokopisov in gledaliških dokumentov).

Ta zelo pogrešana in nestrpno pričakovana knjiga, ki bo izvrstno služila tudi kot učni in študijski pripomoček, je izšla v založbi Drame Slovenskega narodnega gledališča, v redakciji Lojzeta Filipiča in zunanji opremi Vladimírja Rijavca ter obsega 224 strani velikega formata.

V prodaji je pri biljeterjih vseh slovenskih gledališč in v vseh knjigarnah.

V VELEBLAGOVNICI

nama

(PRED POSTO)

boste postreženi hitro, solidno in poceni!

Vsak nakup

V VELEBLAGOVNICI

nama

(PRED POŠTO)

pomeni prihranek časa in denarja

Če se ne morete odločiti za nakup, pridite

V VELEBLAGOVNICO

nama

(PRED POSTO)

kjer so Vam na vpogled in razpolago vsi predmeti
za Vaše potrebe

Če želite vnovčiti potrošniški ček ali kupiti
na kredit, pridite

V VELEBLAGOVNICO

nama

(PRED POŠTO)

LJUBLJANA

CANKARJEVA ULICA 1

UPRAVA WOLFOVA 1/L.

Uvoženo in lepo domače sadje
ter zelenjavo imamo po
zmernih cenah vedno v zalogi:

»VIŠNJA«, Gradišče 7, pri Drami

»VIŠNJA«, Arkade, trg

»VIŠNJA«, Vodnikov trg

21-154 TEL
GRADIŠČE 17
PEKARNA

DVAKRAT DNEVNO
SVEŽE

TRŽAŠKA CESTA 24

TRŽAŠKA CESTA 58

MIRJE

DVAKRAT DNEVNO
SVEŽE
TEL. 21-154

SPREJEMAMO NAROČILA

IGRAČKE GO PERILO
KRANJICA
LJUBLJANA

Mestni trg 21

GAJANTERIJA
PLETENINE

**TOVARNA BARV
IN LAKOV**

»**Color**«

**MEDVODE
SLOVENIJA
JUGOSLAVIJA**

Izdeluje firneže, oljnate
barve, podvodne barve,
lake, emajle, steklarski
kit, umetne smole, nitro-
lake, špiritne lake, trdilo
za obutev.

VI. ljubljanski festival

bo od 28. junija do 20. julija 1958 v Križankah

K sodelovanju so povabljeni naslednji ansambli:

- Opera** Beograd
in Ljubljana
balet: Trst
Zagreb
- Drama:** Ljubljana
Trst
- Koncerti:** Branko Krsmanović (Beograd)
Slovenska filharmonija (Ljubljana)
Slovenski solisti (Ljubljana)
Wiener Sängerknaben (Dunaj)
- Folklor:** Tanec (Skopje)
Slovenska tržaška in koroška folklor
Najodličnejša romunska folklorna skupina

Centralna plesna šola

ZA DRUZABNI PLES

Ljubljana, Petkovškovo nabrežje 35

Plesna sezona: september—junij

Poučuje mojster Jenko

VSAK MESEC NOVI TEČAJI: ZAČETNI, NADALJEVALNI, IZPOLNJIVALNI IN TEKMOVALNI — POSEBNI DRUZABNI TEČAJI
ZA STAREJSE OSEBE IN ZAKONCE

ZA DIJAKE - STUDENTE TEČAJI Z ZNIZANO UČNINO
VEČJI MLADINSKI TEČAJI: PLESNE VAJE, ČAJANKE IN VELIKE
DRUZABNE PLESNE PRIREDITVE S PLESNIMI ORKESTRI BODO
V NOVI NAJMODERNEJSI PLESNI DVORANI
V LJUBLJANI NA TITOVCI CESTI
(ZRAVEN GOSPODARSKEGA RAZSTAVIŠČA)

Vse informacije in vpisovanje vsak dan od 17. do 21. ure
na Petkovškovem nabrežju — Telefon: 21-881

Knjižne zbirke

po izredno nizkih cenah

Državna založba Slovenije

izdaja spodaj navedene zbirke po izredno nizkih cenah in s plačilnimi olajšavami. Te zbirke so:

- Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev
- Zbornik dokumentov iz narodnoosvobodilne vojne
- Edvard Kardelj: Izbrana dela
- Kultura in zgodovina
- Knjižna polica
- Univerzitetni tisk
- Svetovni klasiki
- Knjižnica priročnikov za učitelje
- Knjižnica za vzgojo strokovnih kadrov
- Zbirka učbenikov tujih jezikov, slovarji itd.

Zahtevajte prospekte in knjižni katalog pri:

Državni založbi Slovenije

V LJUBLJANI, MESTNI TRG 26

KRAŠ